

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Гуманітарний навчально-науковий інститут

Кафедра прикладної лінгвістики

«Допущений до захисту»
Завідувач кафедри

«__» _____ 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
на тему: Розробка електронного посібника з перекладознавства на тему:
«Особливості перекладу юридичних текстів з англійської мови на українську»

Виконала: студентка
групи 4521 Жажка Л.Р. _____
(підпис)

Керівник роботи:
_____старший викладач _____
Мочалова Н.С. _____
(підпис)

Миколаїв – 2021 р.

АНОТАЦІЯ

Жажка Л. Р. Розробка електронного посібника з перекладознавства на тему: «Особливості перекладу юридичних текстів з англійської мови на українську».

Дипломну роботу присвячено питанню розробки методичного посібника довідкового характеру з перекладознавства на тему: «Переклад юридичних текстів з англійської мови на українську».

У роботі охарактеризовано поняття юридичного тексту та висвітлено його основні характеристики, а також проаналізовано погляди вітчизняних та зарубіжних дослідників на класифікацію основних видів юридичного перекладу.

Наведено основні лексичні та граматичні особливості перекладу юридичних текстів (контрактів). Проаналізовано основні труднощі в перекладі контрактів.

Була запропонована покрокова методика перекладу контрактів, яка перш за все передбачає аналіз основних лексичних та граматичних особливостей юридичних текстів, задля досягнення адекватності перекладу такого виду документів.

Ключові слова: юридичний текст, юридичний переклад, види юридичного перекладу, методика перекладу, контракт.

SUMMARY

Zhazhka L. R. Development of the study guide on translation studies on the topic: «Features of translation of legal texts from English into Ukrainian».

Thesis is devoted to the development of a reference manual on translation studies on the topic: «Translation of legal texts from English into Ukrainian».

The paper describes the concept of legal text and highlights its main characteristics, as well as analyzes the views of domestic and foreign researchers on the main types of legal translation.

The main lexical and grammatical features of translation of legal texts (contracts) are given. The main difficulties in the translation of contracts are analyzed.

A step-by-step method of contract translation was proposed, which primarily involves the analysis of the main lexical and grammatical features of legal texts, in order to achieve the adequacy of the translation of this type of documents.

Key words: legal text, legal translation, types of legal translation, translation methods, contract.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ.....	7
1.1. Дослідження проблеми співвідношення правознавства та мовознавства у вивченні мовних питань у правовій сфері.....	7
1.2. Поняття юридичного тексту та його характеристики.....	11
1.3. Основні види юридичного перекладу.....	13
1.4. Основні труднощі юридичного перекладу.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ.....	23
2.1 Методика перекладу юридичних текстів (контрактів).....	23
2.2. Граматичні особливості перекладу юридичних текстів (контрактів).....	27
2.3. Лексичні особливості перекладу юридичних текстів (контрактів).....	34
2.4. Основні труднощі в перекладі юридичних текстів (контрактів) та шляхи їх подолання	40
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.....	45
3.1 Електронний посібник: сутність, вимоги та принципи створення.....	45
3.2 Реалізація проекту.....	48
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
СПИСОК КОНТРАКТІВ.....	62

ВСТУП

Актуальність роботи пов'язана з особливим інтересом сучасного перекладознавства до вивчення особливостей перекладу юридичних текстів. Переклад розглядається як вид мовного посередництва, при якому зміст іншомовного тексту (оригіналу) передається на іншу мову шляхом створення на цій мові інформаційно і комунікативно рівноцінного тексту.

Мова права передбачає спеціалізованість лексики. При перекладі юридичних документів необхідно враховувати існуючу різницю в законодавствах країн, особливості українського та англійського юридичного дискурсу. Перед перекладачем постає проблема адекватної передачі змісту юридичних документів при перекладі з однієї мови на іншу. Як наслідок, виникає необхідність в перекладацьких трансформаціях, зокрема, лексичних, оскільки мова права володіє особливою лексикою і має певне термінологічне наповнення. Юридичний переклад не дарма вважається одним із найбільш складних видів перекладу. Багато в чому це обумовлено тим, що при перекладі юридичних текстів як з української мови на іноземну, так і навпаки звичайних навичок перекладача недостатньо.

Професійно-орієнтований підхід у вивченні іноземної мови у сучасній уосвіті актуальний не тільки для профільних спеціальностей, але й для базових лінгвістичних напрямків, в рамках яких студенти можуть здобувати додаткові професійні компетенції. Юридичний переклад традиційно вивчається перш за все юристами і студентами юридичних спеціальностей, що цілком зрозуміло у зв'язку з тим, що юридичний переклад вимагає глибоких спеціальних знань для інтерпретації юридичних текстів і для їх адекватної передачі на іншу мову. Разом з тим, особливості перекладу юридичних текстів останнім часом характеризується достатнім інтересом як з боку професіоналів-юристів, так і з боку перекладачів, які не мають юридичної освіти. Юридична область в деяких аспектах охоплює всі професійні сфери. Елементи юридичного мови зустрічаються в текстах договорів, інструкцій, сертифікатів та інших текстів широкого призначення, з якими доводиться стикатися перекладачам у своїй

професійній діяльності. Знайомство з особливостями юридичного перекладу необхідно для грамотної передачі елементів юридичного тексту з мови на мову, що не порушує сформованих відповідностей між правовими системами країн мови оригіналу і перекладу. Проблему особливостей перекладу англійських юридичних документів досліджували такі вчені, як В. Алімов, В. Власенко, В. Василенко, Ж. Катаєва, С. Зархіна, М. Любченко, Л. Чернікова, О. Хазова, та ін.

Мета дослідження – розробка методичного посібника довідкового характеру з перекладознавства на тему: «Переклад юридичних текстів з англійської мови на українську».

Мета потребує реалізації таких **завдань**:

- охарактеризувати поняття юридичного тексту та висвітлити його основні характеристики;
- проаналізувати основні види юридичного перекладу;
- проаналізувати дослідження проблеми співвідношення правознавства та мовознавства у вивченні мовних питань у правовій сфері;
- визначити граматичні особливості перекладу юридичних текстів (контрактів);
- визначити лексичні особливості перекладу юридичних текстів (контрактів);
- проаналізувати основні труднощі в перекладі юридичних текстів (контрактів).

Об'єктом дослідження є переклад англomовних юридичних документів (контракти).

Предметом дослідження є особливості перекладу англomовних юридичних документів (контрактів) та основні труднощі, які виникають при перекладі.

Методи роботи обумовлені специфікою досліджуваного матеріалу:

1. *Загальнонауковий* – синтез, аналіз та порівняння наукової літератури для теоретичного підґрунтя дослідження.

2. *Метод контент-аналізу* – дозволяє отримати релевантні результати при аналізі певного документу.

3. *Логіко-семантичний* метод сприяє визначенню понять за допомогою аналізу їх ознак, відношень між мовними висловами та дійсністю, саме цей метод допомагає визначенню понятійного апарату, що застосовується у дослідженні.

4. *Компаративний* метод використаний з метою порівняння поглядів різних науковців на поняття, що аналізуються в дослідженні.

5. *Метод порівняльного аналізу* – для порівняння перекладу різних нормативно-правових джерел.

6. *Метод лексико-семантичного аналізу* – для аналізу варіантів перекладу та наведення прикладів в роботі.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що особливості перекладу юридичних документів привертають увагу як дослідників-мовознавців, так і юристів. Особливості перекладу юридичних документів є недостатньо дослідженими у перекладознавстві і є досить суперечливими як з погляду мовознавства, так і з погляду перекладознавства.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у потенціальному внеску до галузі лінгвістики та інформаційних технологій, а також до таких наук як: юридична лінгвістика, лексикологія англійської мови та лінгвістика тексту.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості використання результатів дослідження та електронного посібника у фаховій підготовці спеціалістів під час написання курсових та дипломних робіт, вивчення таких дисциплін як: перекладознавство, лінгвістика тексту, лексикологія англійської мови, юридична лінгвістика, а також укладання лексикографічних праць – словників і тезаурусів.

Апробація основних результатів дипломної роботи відбулася на XVII Всеукраїнській науково-методичній конференції студентів та молодих науковців «Прикладна лінгвістика – 2021: проблеми та рішення» (м. Миколаїв,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, 13 травня 2021р.).

Структура дипломної роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку літератури, що включає 53 найменування. Загальний обсяг роботи становить 62 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ

1.1 Дослідження проблеми співвідношення правознавства та мовознавства у вивченні мовних питань у правовій сфері

На думку науковця А. Коваленко, феномен мови права є об'єктом вивчення низки наук: юридичних (загальна теорія держави і права, філософія права, історія держави і права, логіка права, юридична герменевтика, юридична техніка), філологічних (теорія мовної комунікації, стилістика, термінознавство, лексикографія, семасіологія, історія мови, прикладна лінгвістика, культура мови, судова риторика), а також формальної логіки, інформатики, філософії, соціології, історії, дипломатики, текстології тощо [25, с. 115].

На нашу думку, кожна з цих наукових галузей досліджує мову права доволі специфічно, розглядаючи феномен вербального втілення правової думки з різних позицій, у різних аспектах і площинах, за допомогою притаманних кожній науковій галузі наукових підходів і методів.

Але наприкінці минулого століття з'являється нова самостійна наукова галузь, яка втілює міждисциплінарний підхід до вивчення складного феномену мови права, розробляє власний науково-теоретичний і методичний апарат, спрямований на фундаментальне системне дослідження мовних явищ і процесів у юридичній сфері, засоби й інструменти ефективної правової комунікації – юридична лінгвістика. Методологія дослідження правничої мови ґрунтується на синтезі загальнонаукових підходів і принципів із галузевими методиками, серед яких визначальними є: когнітивний, синхронно-діахронічний, порівняльно-історичний, системно-структурний, функціонально-стилістичний [29, с. 118].

На думку науковця М. Любченко, питання виявлення, аналізу й опису, а також і конструювання юридичної мови як самодостатньої семантичної системи набуває для сучасної юриспруденції все більшого значення, адже «право є вежею, побудованою мовою» [29, с. 36]. М. Любченко зауважує, що

саме мова виступає засобом формулювання юридично значущих положень, які завдяки формалізації перетворюються на дієвий механізм регулювання поведінки людини [29, с. 36].

Як нам відомо, особливості взаємозв'язку мови і права здавна цікавлять мовознавців і правознавців (П. Сандрині, В. Карабан, С. Дорда, О. Чепурна, В. Алімов, Л. Синюта та ін.). Розвиток нових засобів комунікації, становлення процесу правової інтеграції й гармонізації у країнах Європейського Союзу, процес адаптації законодавства України до вимог європейського права є тими факторами, які ще більше актуалізують вказану проблематику й привертають значну увагу до питань міжмовної комунікації у сфері права.

На думку науковця В. Алімова, юридичне функціонування мови є особливим середовищем, в якому існують свої внутрішні закономірності, які складаються у правотворчих і правозастосовних процесах, набувають реалізації в джерелах права або поступово отримують визнання в юридичній практиці. Юридичне функціонування мови визначається низкою факторів як лінгвістичного (внутрішні тенденції розвитку системи в синхронному й діяхронному планах, економія мовних засобів), так і екстралінгвістичного порядку (причини соціального, політичного, ідеологічного характеру тощо) [1, с. 45].

Як зазначає дослідник В. Василенко, особлива якість юридичної мови обумовлена тим, що антиномічне буття природної мови, стихійність законів її існування, польовий устрій семантики мовних одиниць заходять у суперечність із приписуванням імперативом юридичних текстів і жорсткою семантизацією мовних одиниць, що використовуються в юридичній мові. Можна навіть зустріти порівняння вивчення юридичної мови із вивченням мови іноземної [7, с. 94].

Отже, специфіка юридичного дискурсу полягає у високому рівні варіативності фахової специфіки, аргументаційних технологій, особливостей реалізації суб'єкта дискурсу тощо.

Щодо особливостей саме функціонування юридичного перекладу, то цей вузькоспеціалізований напрямок перекладу вимагає від перекладача не тільки високих знань у сфері мовознавства та перекладознавства, а також високих знань в області юриспруденції та права.

На думку дослідниці С. Зархіної, юридичні документи і теоретичні роботи повинні перекладати лише професійні перекладачі, які спеціалізуються на юридичному перекладі. Як правило, такі спеціалісти мають відповідну юридичну освіту або значний досвід перекладів юридичної тематики. Помилки у перекладі тексту договору можуть призвести, наприклад, до спричинення матеріального збитку і пред'явлення судового позову, за що несе відповідальність перекладач. При перекладі тексту з області права перекладачеві не можна забувати, що:

- початковий текст організований відповідно до правової системи, наявної у конкретній країні, що знаходить своє віддзеркалення у юридичних формулюваннях цього тексту, а текст перекладу призначений для використання в рамках іншої правової системи з характерними саме для неї юридичними формулюваннями;

- крім термінологічних лакун, або відсутності відповідних лексичних еквівалентів, перекладачеві слід пам'ятати, що текстові конвенції в початковій мові часто можуть залежати від культурних особливостей і можуть не відповідати конвенціям тексту перекладу;

- у мовних конструкціях, які характерні для вихідної мови, може не бути прямих еквівалентів у мові перекладу. У зв'язку з цим до завдань перекладача входить знайдення конструкцій в мові перекладу, які мають функції, аналогічні функціям конструкцій початкової мови;

- в якості робочих джерел інформації перекладачі юридичних текстів часто звіряються з юридичними словниками, особливо з двомовними. До них слід ставитися з обережністю, тому що більшість двомовних юридичних словників можуть мати певні неточності і досить низьку якість перекладу, тому їх використання може призвести до помилок в перекладі. При цьому з

метою юридичного перекладу на загальні двомовні словники взагалі не можна спиратися [18, с. 12].

Варто також додати, що на нашу думку, у юридичному перекладі не можна сліпо довіряти юридичним словникам оскільки юридичні словники часто пропонують переклад, не вказуючи при цьому галузь права. Тому, такою важливою є юридична освіта перекладача, який займається цим видом перекладу, а також його досвід і, як наслідок, актуальність знань.

Як зауважує дослідник В. Туранін, неодмінним етапом процесу юридичного перекладу документів є редагування тексту перекладу іншою особою, бажано юристом, (або консультативний переклад). Відмінною рисою перекладу текстів з юриспруденції є юридично завірений переклад. Юридично завірений переклад – переклад, виконаний сертифікованим перекладачем або завірений в нотаріальному порядку [36, с. 74].

Варто зазначити, що здійснюючи переклад юридичного тексту, перекладач навмисно відступає від структурної і смислової відповідності між двома сторонами комунікації на користь їх рівноцінності в плані дії.

Так С. Швачко зауважує, що юридичний документ, письмовий носій перекладної юридичної інформації, має текстові особливості, тобто своєрідне мовне вираження. Не дивлячись на наявні суперечності в поглядах учених-лінгвістів і юристів, більшість погоджуються з тим, що будь-який текст має лексичну, логічну і граматичну основи, певним чином організований з метою передачі інформації [42].

Дослідник С. Швачко наголошує, що юридичні тексти у перекладі з іноземної мови мовою перекладу незалежно від їх функціонального призначення і прагматичної ролі мають такі ж основи. Юридичний переклад, як і будь-який переклад галузевої літератури, потребує значної бази знань перекладача та обізнаності у різних сферах діяльності і наукових галузях. Особливо, якщо справа стосується перекладу текстів англійської мови українською і навпаки, адже Україна і Великобританія (і звичайно ж США) належать до різних правових систем. Україна належить до романо-германської

або континентальної юридичної системи, а Великобританія і США до англосаксонської [42].

Це зумовлено особливостями географічного положення, історичного розвитку і культурних традицій країн, і як наслідок, юридичні документи - контракти, договори, угоди, – значно різняться за своєю структурою і відрізняються вживаною лексикою, існуючими поняттями тощо.

Слід зазначити, що кваліфікований перекладач під час перекладу повинен враховувати, що документ буде використовуватися в іншій країні та в рамках іншої правової системи. Такі особливості перекладач враховує та застосовує відповідні формулювання.

Після завершення перекладу та редакторської роботи над ним, документ, як правило, засвідчується у нотаріуса. Ця дія необхідна для того, щоб документ далі можна було використовувати та подавати в офіційні установи.

Якщо переклад виконаний сертифікованим перекладачем, який зареєстрований у нотаріуса, то такий переклад завіряє нотаріус, засвідчуючи при цьому справжність підпису перекладача або додатково до цього ще й вірність копії документа. Це найпоширеніший вид засвідчення документа.

Отже, все вищевикладене дозволяє зробити такі висновки:

- мова та право тісно пов'язані між собою, більше того, право без мови існувати не може. У сфері правовідносин існує особлива мова як знакова система, що служить засобом прояву думок, професійного спілкування юристів, засобом передачі професійної (правової) інформації;

- з одного боку, мова права не повинна істотно відрізнятися від загальновживаної мови, адже вона розрахована на широке коло користувачів, але з другого – вона має відображати правову дійсність, тому повинна відповідати певним вимогам, які вирізняють її з-поміж загальновживаної мови;

- щодо особливостей саме функціонування юридичного перекладу, то цей вузькоспеціалізований напрямок перекладу вимагає від перекладача не

тільки високих знань у сфері мовознавства та перекладознавства, а також високих знань в області юриспруденції та права.

1.2 Поняття юридичного тексту та його характеристики

Як відомо, центральне місце серед засобів гарантування якості нормативно-правових актів посідають правила та прийоми техніки юридичного письма, метою яких є забезпечення оформлення змісту і форми нормативно-правових актів в процесі їх розробки й прийняття.

На думку дослідниці О. Хазової, юридичний текст визначає поведінку адресатів - країн, організацій, установ, громадян. Юридичний текст наказує, забороняє, дозволяє, рекомендує, змінює, описує реальний світ і поведінку людей у ньому. Комунікативний вплив юридичного тексту зумовлений факторами влади, повноважень сил, які в цих текстах вербалізуються. Юридичні тексти становлять клас об'єднаних загальною комунікативною метою текстів, що використовуються в типових ситуаціях спілкування, мають однакову прагматичну установку та спільні лінгвостилістичні риси. За способом репрезентації текст розподіляють на усний і писемний. Для юридичного тексту більш властива писемна форма [37, с. 64].

Як зазначає дослідник І. Онищук, юридичний текст, як письмовий носій правової інформації є однією з найважливіших життєвих форм виразу права. Залежно від їхньої функціональної мети, юридичним текстам притаманна певна організація, принципи й правила виконання, стиль написання тощо [30, с. 25].

На думку науковця І. Онищука, основними характеристиками юридичних документів, дотримання яких дозволяє забезпечити офіційно-діловий стиль, ясність (точність, однозначність), простоту та стислість мови юридичних текстів є:

1. *Відсутність емоційного забарвлення.* Текст документа повинен мати рівний і спокійний стиль, що не має викликати додаткових асоціацій, емоцій

та не відволікати від суті документа. Варто зазначити, що для деяких юридичних документів, таких, як позовні заяви, скарги і т.д., певний елемент емоційності є необхідним. Однак у договорах і актах правозастосування неприпустимими є художні форми, пишномовність фраз, лозунговість, публіцистичність. Основною характеристикою є те, що нейтральний виклад юридичних норм підвищує ефективність правового регулювання [30, с.26].

2. *Зв'язність і послідовність викладу матеріалу.* Якщо текст документа позбавлений відповідної логічної послідовності, написаний незв'язними фразами, то дуже важко вловити його зміст. Також не є допустимими лексична і смислова абсурдність, перескакування і розрив думок.

3. *Точність, ясність і простота викладу матеріалу.* Якість тексту певним чином впливає на ефективність правозастосування, ступінь регламентації конкретних стосунків. Причому висока точність передбачає повторюваність окремих фраз (слів, словосполучень, термінів і т.п.) на певних ділянках тексту документа. Безумовно, це впливає на естетичне сприйняття тексту, але практичний критерій повинен брати гору над загальнолітературними стандартами [30, с. 26].

Дослідник В. Власенко зазначає, що юридичний текст – одна з найважливіших життєвих форм виразу права. Юридичний документ, інший письмовий носій юридичної інформації мають текстові особливості, своєрідний мовний вираз. Незважаючи на наявні суперечності в поглядах вчених-лінгвістів та юристів, більшість погоджуються в тому, що будь-який текст має лексичну (мовну), логічну і граматичну основи. Певним чином письмово організований з метою передачі інформації [10, с. 48].

Можемо припустити, що юридичні тексти, незалежно від їх функціонального призначення і прагматичної ролі, мають такі ж основи. Залежно від функціональної мети юридичні тексти розрізняються певною організацією, принципами й правилами виконання.

До сфери проблематики юридичних текстів також можемо віднести такі техніко-юридичні інструменти як: мова права; юридичні конструкції; правові

застереження; законодавча стилістика та лінгвістична структура письма; терміни, нормативні дефініції і символічні прийоми; юридична аргументація, логіка викладу правового матеріалу тощо [7, с. 95].

Дослідниця А. Красницька зазначає, що зміст юридичних документів повинен викладатися грамотно, адже писемна мова вимагає чітких синтаксичних конструкцій, суворого дотримання стилістичних норм і правил граматики. Власне мовна грамотність означає дотримання норм орфографії, пунктуації та граматики [26, с. 28].

Дослідниця зауважує, що вимога грамотності є набагато ширшою: крім власне мовного, існує професійно-мовний і комунікативний рівень грамотності. Всі терміни, спеціальні поняття, конструкції, які сформувалися під впливом особливостей професійного мислення, повинні відповідати сучасному рівню правових знань, вживатися лише тоді, коли вони є справді необхідними [27, с. 31].

Можемо додати, що комунікативно грамотний текст повинен унеможливлювати різне осмислення одного й того самого тексту. Тільки тоді текст буде однозначним. Варто зазначити, що однозначність самі юристи нерідко називають однією з першорядних і важливих ознак юридичного мовлення.

Отже, можемо підсумувати, що юридичний текст, як письмовий носій правової інформації є однією з найважливіших життєвих форм виразу права. Залежно від їхньої функціональної мети, юридичним текстам притаманна певна організація, принципи й правила виконання, стиль написання тощо. Кожний юридичний текст має певну мету, виражає намір (інтенцію) автора – переконати, дати наказ, спонукати до певних дій, повідомити певну інформацію тощо. Особливість юридичного тексту полягає у тому, що його завданням є владний вплив на поведінку людей, спонукання до дії. Ці тексти відображають суспільне життя через правові норми як правила належної і обов'язкової поведінки, виконуючи таким чином регулятивну функцію.

1.3 Юридичний переклад та його основні види

Переклад – це складне явище, у дослідженні якого в центрі уваги виявляються соціальні, психолінгвістичні, психологічні та культурні аспекти, він - невід'ємна частина людської цивілізації, в якій існують різні етноси та культури.

На думку дослідниці Л. Чернікової, протягом своєї багатовікової історії переклад відігравав одну з найважливіших соціальних ролей, здійснюючи міжмовні контакти не тільки між різними народами, але й між різними культурами та літературами. З II-ї половини XX століття переклад грає велику роль у встановленні науково-технічних і комерційних зв'язків. У даний час переклад має статус окремої науки з чітко вираженим предметом, об'єктом дослідження і, відповідно, своєю термінологічною системою і являє собою серйозну наукову дисципліну, яка здатна пояснити й описати основні положення перекладацької діяльності [40].

На думку науковців І. Шумило та Т. Сніци, юридичний переклад є перекладом текстів, що належать до області права та використовуються для обміну юридичною інформацією між людьми, які спілкуються різними мовами [40].

Оскільки право є науковою областю, яка пов'язана з соціально-політичними і культурними особливостями країни, юридичний переклад є досить складним завданням.

Як зазначає П. Сандрині, юридичний переклад – «це залежна від скопосу екстеріоризація специфічно-правових систем, знань та змістів, які було обрано з інформаційної пропозиції (вихідний текст), визнано значущими і гідними поширення в іншому мовному та іншому правовому просторі крізь призму міжнародних правових положень з урахуванням їхньої правової дії». На думку дослідника, саме скопос (мета перекладу) зумовлює стратегію «переформулювання або екстеріоризації специфічних правових змістів,

закріплених за кожним юридичним висловлюванням у межах системи знань та норм права» [40].

Можемо узагальнити, що юридичний переклад включає переклад з однієї правової системи на іншу, оскільки правова системи будь-якої країни має свої джерела права, термінологічний апарат та соціально-економічні принципи. І чим більш спорідненими є правові системи, тим легше перекладати юридичний текст.

Дослідниця Ж. Катаєва зазначає, що існує декілька видів перекладу і в кожному з них адекватність досягається по-своєму. З точки зору функціональної та комунікативної спрямованості розрізняємо три види перекладу: художній, суспільно-політичний та спеціальний [23, с. 111].

Також Ж. Катаєва зауважує, що з точки зору оформлення та сприйняття розрізняють чотири види перекладу:

- візуально-письмовий (письмовий переклад письмового тексту);
- візуально-усний (усний переклад письмового тексту);
- усний переклад на слух;
- письмовий переклад на слух [23, с. 111].

Зазначимо, що перераховані види перекладу з оформлення та сприйняття можуть піддаватися подальшій диференціації: переклад з підготовкою і без підготовки. Усний переклад на слух може бути одностороннім, двостороннім і т.д.

Дослідниця К. Вороніна подає такі види юридичного перекладу:

- переклад контрактів, угод та домовленостей, договорів купівлі-продажу, а також договорів оренди приміщень, трудових угод та ліцензійних угод;
- переклад установчих документів (Статут, резолюції, протоколи засідань, свідоцтва про реєстрацію тощо), легалізація документів;
- переклад законодавчих актів державних органів різних країн (закони, протоколи засідань, резолюції, розпорядження та розпорядження);

- переклад актів місцевого законодавства (переклад нормативних актів, положень тощо);
- переклад судових документів (заяв, клопотань, судових рішень, інструкцій та постанов), легалізація документів;
- переклад усіх видів допоміжних документів (довіреностей, посвідчень, ліцензій та дозволів), легалізація документів [11, с. 34].

Варто зазначити, що для адекватної передачі юридичної інформації мова юридичного перекладу повинна бути особливо точною, ясною і достовірною. Залежно від типу юридичних документів, що перекладаються, юридичний переклад розподіляється на:

- переклад законів і нормативно-правових актів і їх проєктів;
- переклад договорів;
- переклад юридичних висновків;
- переклад нотаріальних свідоцтв;
- переклад установчих документів юридичних осіб;
- переклад довіреностей [43].

На думку дослідниці М. Карпушиної, юридичний переклад є перекладом правових документів або текстів, водночас, юридичний переклад є досить непростим видом перекладу, так як усі документи цього напрямку мають правовий характер, а право є невід'ємною частиною соціального, політичного та культурного життя країни. Юридичний переклад повинен бути достовірним, точним, щоб правильно передати юридичну інформацію з однієї іноземної мови на іншу.

За типом документів юридичний переклад поділяється на:

- переклад контрактів (угод);
- переклад нормативно-правових актів;
- переклад статутів;
- переклад правової документації;
- переклад меморандумів;
- переклад довіреностей;

- переклад нотаріальних документів, засвідчених апостилем;
- переклад установчої документації [22, с. 50].

У зв'язку з тим, що у вітчизняній лінгвістиці бракує одностайних поглядів на класифікацію юридичних текстів, ми звернулися до праць іноземних науковців, а саме французьких науковців М. Politis, М. Canelloupoulou-Botti, а також Claude Bocquet, Sylvie Monjean-Decaudin.

На нашу думку, найбільший інтерес представляє класифікація, запропонована М. Politis, М. Canelloupoulou-Botti, а також Claude Bocquet, Sylvie Monjean-Decaudin:

1) класифікація М. Politis, М. Canelloupoulou-Botti:

- des textes contenant des règles de droit (traités, constitution, lois, décrets)
– тексти, які містять правові норми (угоди, конституції, закони, постанови (переклад А. Криворучко);
- des textes pris en application des règles de droit comme les actes de l'administration <...>, des tribunaux, etc. – тексти, які містять правову інформацію, наприклад адміністративні постанови, <...>, судові постанови і т.д. (переклад А. Криворучко);
- tout texte produisant ou pouvant produire des effets juridiques comme les contrats, les testaments, mais aussi les dépositions des témoins <...> ou tout autre document qui pourrait s'insérer dans le dossier d'une affaire pénale, civile ou administrative – будь-який текст, що має юридичні наслідки, такі як договори, заповіти, так само, як і покази свідків <...> або будь-який інший документ, який стосується кримінально-виконавчого, цивільного або адміністративного права (переклад А. Криворучко);
- des textes de doctrine – тексти, що мають доктринний характер (переклад А. Криворучко);
- des textes de vulgarisation des notions juridiques et des articles de quotidiens ou revues traitant des questions juridiques <...> – тексти, що популяризують юридичну інформацію, а також статті юридичного характеру щоденних видань і журналів (переклад А. Криворучко);

2) класифікація Claude Bocquet, з уточненнями Sylvie MonjeanDecaudin:

– <...> les textes normatifs, les textes des décisions qui appliquent ces normes et enfin les textes qui exposent le contenu des règles de droit <...>; «а) право-нормативні тексти, б) тексти як результат постанов, що апелюють цими нормами, в) правові тексти» (переклад А. Криворучко);

уточнення Sylvie Monjean-Decaudin:

– Cela l'amène à distinguer trois types de discours qui font l'objet de la traduction juridique: le discours du législateur, celui du juge et celui de la doctrine – «Таке розділення призводить до ідеї розрізнення трьох типів дискурсу, які є об'єктом юридичного перекладу: а) дискурс законодавця, б) судовий дискурс, в) дискурс, що інтерпретує право» (переклад А. Криворучко).

Канадський дослідник Жан-Клод Гемар об'єднує юридичні тексти у 3 категорії, а саме:

- документи, що становлять суспільний інтерес, такі як закони та правила, судові рішення та заяви;
- документи приватного інтересу, такі як договори, адміністративні чи комерційні формули, заповіти та колективні конвенції;
- доктринальні тексти [50].

Учений Жан-Клод Гемар розрізняє три типи відповідальності для юридичного перекладача: зобов'язання щодо засобів, зобов'язання щодо результату та гарантійне зобов'язання. У першому випадку автор передбачає завдання, які перекладач повинен реалізовувати повністю, а також мовні та мовні ресурси, які майже необмежені. У другому випадку дослідник посиляється на повторне вираження змісту цільового юридичного тексту, тоді як у третьому випадку це найвищий ступінь надійності перекладу [46].

Дослідник В. Карабан подає основні види юридичного перекладу договорів:

- переклад трудового договору;
- переклад договорів купівлі-продажу майна;
- переклад договорів поставки;

- переклад договорів на виконання робіт або надання послуг;
- переклад договорів оренди або найму приміщення;
- переклад договорів перевезення і транспортної експедиції;
- переклад договорів страхування;
- переклад договорів банківського вкладу;
- переклад кредитних договорів;
- переклад договорів доручення, комісійних та агентських договорів;
- переклад договорів підряду та інших [21, с. 235].

Як зауважує науковець Н. Артикуца, договори і контракти за своїм призначенням і змістом надзвичайно різноманітні, причому в умовах ринку їх коло розширюється за рахунок застосування нових договірних відносин. Незважаючи на це, всі договори і контракти мають загальні риси, будучи жанром офіційно-ділового стилю, а саме: логічність, беземоційність, традиційність, безособовість, точність і чіткість вираження думки, відсутність образності і суб'єктивних оцінок [3, с. 156].

Переклад договорів та контрактів має свої особливості, до яких відносяться:

- особлива побудова речень;
- специфічна лексика;
- наявність лексичних шаблонів [3, с. 156].

Узагальнюючи класифікації вітчизняних та зарубіжних дослідників, можемо запропонувати узагальнення у вигляді таблиці:

Таблиця №1.1 Спільне та відмінне щодо класифікації юридичних документів

	Спільне	Відмінне
Погляди вітчизняних дослідників на класифікацію юридичних текстів	- юридичний переклад стосується всіх документів, що належать до області права ;	- класифікації зарубіжних дослідників є більш узагальненими, на відміну від класифікацій вітчизняних науковців, які

Погляди зарубіжних дослідників на класифікацію юридичних текстів	- і вітчизняні, і зарубіжні науковці подають класифікації юридичних документів залежно від їх типу.	подають чітко представлені конкретні види юридичних документів.
--	--	---

Безумовно, що при перекладі договорів і контрактів, як і інших офіційних документів, необхідно враховувати характерні риси офіційно-ділового стилю в цільовому мовою і дотримуватися певних правил. Однак, як всякий вид перекладу, переклад договорів і контрактів має цілий ряд своїх особливостей, які необхідно знати для отримання якісного перекладу.

Отже, незважаючи на різноманітність класифікацій перекладу юридичних текстів, проаналізувавши погляди на класифікацію юридичних текстів як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, все-таки перш за все варто орієнтуватися на класифікацію залежно від типу юридичних документів, адже кожен вид юридичного документу має свої особливості при перекладі. Також питання класифікації юридичних перекладів є особливо актуальним для агенцій та бюро перекладів, та для окремих перекладачів. У своїй роботі ми взяли за основу класифікацію юридичних перекладів дослідниці К. Вороніної. Варто зазначити, що у роботі ми будемо аналізувати особливості перекладу юридичних текстів, орієнтуючись на класифікацію за типами юридичних документів, а саме контрактів, адже одним з найбільш поширених і складних видів юридичного перекладу є переклад договорів, у тому числі контрактів.

1.4 Основні труднощі юридичного перекладу

Як було зазначено раніше, право є предметною галуззю, яка пов'язана із соціально-політичними та культурними особливостями країни, відповідно і юридичний переклад являє собою непросте завдання та вважається одним із найскладніших видів перевираження тексту в середовищі перекладачів, тому що для адекватного передання юридичної інформації мова юридичного

перекладу має бути точною, ясною й достовірною. Нам також відомо, що тексти юридичного характеру мають високий ступінь перекладності, клішовані форми, містять інформацію, яка повинна оформлюватися відповідним чином та відповідно до суворих конвенцій.

Дослідник В. Желясков зазначає, що труднощі перекладу виникають частіше, якщо перекладається текст, який належить до сфери, у якій національні та регіональні особливості правової системи яскравіше виражені (наприклад, процесуальне право, сімейне право, спадкове право). Навпаки, тексти з правової галузі, ґрунтовані на міжнародному обміні й співробітництві, легше піддаються перекладу (наприклад, торгове право, банківське право, сфера захисту прав споживачів) [16, с. 126].

Зауважимо, що юридичні тексти належать до різних типів, під час перекладу яких потрібно враховувати, що кожна категорія текстів (насамперед це стосується законів і судових рішень) відрізняється властивим їй стилем і мовними особливостями, які повинні бути по можливості збережені в тексті перекладу.

На думку науковця М. Гамзатова, юридичний переклад завжди пов'язаний із певними труднощами, зокрема неможливо перекласти контракт, договір не розбираючись у тонкощах використання англійської юридичної термінології. Однак не завжди легко знайти еквівалент якого-небудь фіксованого поєднання або підібрати термін. Проблеми в перекладача тексту юридичної спрямованості виникають переважно через те, що в мові перекладу відсутні словесні конструкції, які досить точно могли б описати терміни вихідної мови [13, с. 87].

На нашу думку, юридичний переклад не може бути здійснений коректно без використання спеціальних знань у відповідній галузі права, без знання специфіки конкретного виду правовідносин. Необхідно орієнтуватися в чинному законодавстві, а також володіти спеціальною лексикою і знати особливості використання іноземної юридичної термінології в конкретному контексті.

На думку науковця В. Желяскова, залежність тексту від культурних особливостей і менталітету народу, а також від його правової системи, може призвести до того, що зміст тексту вихідної мови не буде відповідати глузду в мові перекладу навіть за абсолютно дослівної інтерпретації [16, с. 128].

Варто також зосередити увагу на категорію модальності при перекладі контрактів з англійської мови на українську і навпаки. Дослідниця М. Зайцева зазначає, що найбільш типовим способом вираження повинності для мови контрактів є застосування модального дієслова *shall*, якому в українському тексті контракту відповідає модальне дієслово «повинен» або смислове дієслово у формі теперішнього часу. В контексті контракту дієслово *shall* використовується як звичайний стилістичний прийом для позначення подій теперішнього часу у обов'язкових юридичних формулах, щоб передати рекомендовані, заборонені та запобіжні дії. Цікавим є той факт, що модальні дієслова передаються в українській мові складним присудком (повинний + друга частина присудка). Дуже поширеним в текстах контрактів купівлі-продажу є вживання *to be to*, що вказує на необхідність вчинення дії, яка зумовлена планом, розкладом, наказом, інструкцією або попередньою домовленістю, що українською мовою перекладається як потрібно, повинен. Деякі лінгвісти вважають, що *to be to* є модальним дієсловом, інші вважають його напівмодальним [17, с. 247].

На думку дослідника В. Желяскова, тексти вихідної та цільової мов розглядаються в абсолютно різних правових системах, отже, у них повинні використовуватися різні формулювання, характерні для кожної з мов. Однак при цьому ці формулювання повинні бути зрозумілі обом сторонам і нести в собі однаковий зміст. У результаті перекладачеві необхідно розбиратися не тільки в юридичному праві своєї країни, а й країни-носія вихідної мови [16, с. 127].

Можемо підсумувати, що усі ці чинники в сукупності визначають особливості юридичного перекладу, доводять, що тексти юридичної спрямованості вимагають від перекладачів особливої точності, глибоких знань

і є для них одними з найскладніших. І саме це пояснює відносно високу вартість таких перекладів серед інших, у тому числі й вузькоспеціалізованих.

Науковець В. Желясков зазначає, що ця галузь потребує також і особливої точності у формулюваннях, не можна якусь фразу перекладати приблизно за змістом. Навіть дрібні помилки й неточності в перекладі тексту можуть призвести до неправильного тлумачення його змісту, як наслідок, спонукати до будь-яких неправильних дій, наприклад, до висунення судового позову. Безумовно, необхідно також урахувувати й різницю в законодавствах країн [16, с. 127].

Будь-який перекладач, працюючи з юридичним текстом, повинен урахувувати вимоги узусу – мовні звички носіїв мови перекладу, не порушуючи звичне сприйняття правового документа. Розбіжності лінгвоетнічного характеру між носіями іноземної мови та мови перекладу можуть мати як культурно-історичний, так і актуально-подієвий характер [13, с. 56].

Найбільш повне спілкування між різномовними комунікантами здійснюється шляхом створення мовою перекладу тексту, комунікативно рівноцінного іншомовному оригіналові, тобто шляхом його перекладу. Під час перекладу юридичного тексту досягнення адекватності можливо лише тоді, коли сам перекладач володіє «юридичною грамотністю», причому як іноземною, так і рідною мовою. Мова кожної нації містить власні юридичні терміни. Наприклад, англійська мова «обслуговує» юридичні системи США, Великобританії, а німецька мова – ФРН, Швейцарії, Австрії. Лінгвістична еквівалентність юридичних понять часто не досяжна. На сьогодні для європейців уніфіковано Хартію про права людини, а для держав-членів Європейського співтовариства – документи, положення та рішення цієї міжнародної організації [13, с. 60].

Варто також додати, що оскільки в іноземних документах часто присутні одиниці французької, латинської та староанглійської лексики, юридичний перекладач має розумітися на цій сфері. Актам властива лексична надмірність

і багатослівність. Доволі часто в юридичній мові використовуються займенникові прислівники (*hereinafter* – надалі, *whereas* – у той час як, *thereof* – цього, *hereto* – до цього), значна кількість заперечень і безособових конструкцій. При створенні перекладу варто врахувати, що текстам юридичного характеру властиве домінування однини над множиною, чоловічого роду над жіночим, теперішнього часу над майбутнім.

На думку науковця Л. Латишева, різні види парапекладацької діяльності неоднаковою мірою зберігають близькість до перекладу і, відповідно, відтворюють оригінал із більшою або меншою повнотою [28].

Так як досягнення ідеального перекладу є не зовсім можливим, то перекладачеві доводиться йти на різного роду компроміси. Ступінь реального наближення двомовної комунікації з перекладом до комунікації одномовної залежить від майстерності перекладача, також і від низки об'єктивних обставин. До таких, в останню чергу, належать властивості тексту, що перекладається, і спосіб виконання перекладу. Відповідно, юридичний документ є особливим перекладом, де мова повинна забезпечувати реалізацію суспільного призначення й відповідності правовому узусу [28, с. 53].

Отже, можемо сказати, що юридична мова – це «державна мова». Це правило є дуже важливим, його не можна порушувати. Однією з основних проблем є те, що у деяких випадках неможливо знайти точний, адекватний переклад з однієї мови на іншу. Це ускладнює роботу перекладача, створює певні перешкоди у використанні іншомовного юридичного документа.

Так як мова права є не тільки семіотичною системою, але і невіддільною частиною правової системи з її традиціями, особливостями логіки і функціями, то особливості цієї мови природним чином впливають з особливостей самого права, серед яких – абстрактність термінів на відміну від таких областей, як наприклад, техніка або природознавство, де терміни позначають конкретні предмети і можуть бути зображені принаймні графічно, що дозволяє досить легко визначити зміст поняття і співвіднести поняття з його мовним позначенням, мова права виражає абстрактні поняття і зв'язки між ними.

Іншою особливістю мови права є тісний зв'язок мови і права. Правові поняття і норми можуть бути виражені тільки за допомогою мови. Мова є єдиним робочим інструментом юриста, інструментом, який повинен бути добре пристосований для роботи з робочим матеріалом, тобто з системою правових відносин, щоб забезпечити її функціонування.

Офіційно-діловий стиль юридичного мовлення, відображений передусім у текстах юридичних документів, характеризується сукупністю таких основних стильових рис (одночасно й вимог до нормативно-правових актів): офіційність, точність, однозначність, стандартизованість (термінології, синтаксичних конструкцій: усталених зворотів, формул, кліше; структури документа), зрозумілість, повнота змісту, логічна послідовність, аргументованість, суворість нормативності на всіх мовних рівнях, настановчо-інформативний характер приписів, безособовість, узагальненість, стилістична однорідність, емоційно експресивна нейтральність, відсутність образності та індивідуально-авторських рис.

Юридичний переклад не дарма вважається одним із найбільш складних видів перекладу. Багато в чому це зумовлено тим, що під час перекладу юридичних текстів як з української мови на іноземну, так і навпаки звичайних навичок перекладача недостатньо.

Отже, юридичний переклад є перекладом текстів, що належать до області права та використовуються для обміну юридичною інформацією між людьми, які спілкуються різними мовами. Оскільки право є науковою областю, яка пов'язана з соціально-політичними і культурними особливостями країни, юридичний переклад є досить складним завданням.

В основі даного виду перекладу лежить формально-логічний стиль, який характеризується точністю, неемоційністю та безособовістю.

Юридичний переклад завжди пов'язаний із певними труднощами, зокрема неможливо перекласти нормативний акт, договір та інші документи не розбираючись у тонкощах використання англійської юридичної термінології. Однак не завжди легко знайти еквівалент якого-небудь

фіксованого поєднання або підібрати термін. Проблеми в перекладача тексту юридичної спрямованості виникають переважно через те, що в мові перекладу відсутні словесні конструкції, які досить точно могли б описати терміни вихідної мови.

У процесі всієї своєї перекладацької діяльності перекладач повинен вдосконалюватись у всеможливих дисциплінах та сферах, консультуватись з фахівцями сфери в якій перекладає, постійно читати фахову літературу, ретельно опрацьовувати нову термінологію, працювати з тлумачними словниками, енциклопедіями, ознайомлюватись з усіма чинними стандартами в галузі відповідної спеціалізації та чітко дотримуватись їх положень. Також перекладачеві слід брати участь у різноманітних конференціях та семінарах, присвячених питанням теорії та практики перекладу з відповідного напрямку спеціалізації, підвищуючи, таким чином, свою компетенцію.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ

2.1 Методика перекладу юридичних текстів (контрактів)

Аналізуючи погляди вітчизняних та зарубіжних науковців щодо методики перекладу юридичних текстів, постала необхідність запропонувати власну методику перекладу контрактів на прикладі контракту. Тому за основу був взятий перекладацький аналіз двох вітчизняних науковців – І. Клименко та І. Зоренко.

Отже, сутність запропонованої методики на основі зовнішньоекономічного контракту (див. Контракт 11), полягає у покроковому аналізі оригіналу контракту, а саме:

- 1) прочитати текст контракту, визначити вид юридичного документу;
- 2) знайти та проаналізувати в тексті лексичні особливості перекладу: (наявність термінів, юридичних реалій, економічних понять, звернути увагу на наявність власних назв та аббревіатур тощо);
- 3) знайти та проаналізувати в тексті лексичні особливості перекладу;
- 4) виконати безпосередньо переклад тексту, враховуючи усі проаналізовані особливості;
- 5) вичитати та відредагувати текст контракту.

Однією із ключових компонентів методики є аналіз лексичних та граматичних особливостей перекладу. Тому перш за все перед безпосереднім перекладом контрактів перекладачеві варто звернути увагу на наповненість тексту, адже велика кількість термінів – найперша і одна із найголовніших особливостей юридичного тексту.

Отже, аналізуючи лексичні та граматичні особливості, було виявлено:

- 1) насиченість тексту контракту спеціальною юридичною лексикою, основну частину якої складають юридичні поняття, реалії:

Таблиця 2.1 Термінологія у юридичних текстах

Ensure the delivery of the cargo by road <i>within the time stipulated in the respective regulatory documents.</i>	Забезпечує доставку вантажів автомобільним транспортом <i>в терміни, передбачені відповідними нормативними документами.</i>
All other cases which have not been stipulated herein shall be governed by <i>the international regulations and conventions (Convention on the Contract for the International Transportation of Goods by road, Customs Convention on International Cargo Transportation).</i> <i>assign its rights and obligations</i>	У всіх випадках, не передбачених цим договором, сторони керуються міжнародними нормативними положеннями і конвенціями (Конвенцією про договір міжнародного перевезення вантажів Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів). <i>права передавати свої права та обов'язки</i>
<i>fulfillment of its obligations</i>	<i>виконання свого зобов'язання за договором</i>
<i>liable for failure to fulfill or improper fulfillment of the obligations by this third party.</i>	<i>несе перед іншою стороною договору відповідальність за невиконання або неналежне виконання зобов'язань цією третьою особою.</i>
<i>disputes and disagreements</i>	<i>суперечок і розбіжностей</i>

2) насиченість тексту контракту спеціальною економічною лексикою, основну частину якої складають економічні поняття, реалії:

Таблиця 2.2 Економічна термінологія у юридичних текстах

<i>written confirmation signed by an authorized person with a seal imprinted</i>	письмове підтвердження прийняття замовлення до виконання із зазначенням реєстраційних номерів
--	---

<i>amount of the cargo</i>	сума фрахту
<i>insurance policy</i>	поліс страхування
<i>the issuance of the invoice</i>	виставлення рахунку
<i>as advance payment scheme</i>	в порядку передоплати
<i>The currency of payment</i>	валюта платежу
<i>The Principal pays all expenses</i>	оплата банківських витрат

3) переклад власних назв, наприклад назви компаній (Сторін) та імена представників перекладаються способом транслітерації:

Таблиця 2.3. Переклад Власних назв

EUR, USD.	EUR, USD
The International Arbitrage Court of the Belarusian Chamber of Commerce	Міжнародний арбітражний суд при БелТПП
NLS SAGLIK VELOG LTD.STI (Туреччина)	NLS SAGLIK VELOG LTD.STI (Turkey)
in the person of Ozan Guven	Озан Гувен

4) переклад назв державних установ:

Таблиця 2.4. Переклад назв державних установ

Should the Parties fail to reach the agreement, the dispute shall be presented in <i>the International Arbitrage Court of the Belarusian Chamber of Commerce (in Minsk)</i>	У разі якщо сторони не дійдуть згоди, то спори підлягають вирішенню в <i>Міжнародному Арбітражному суді при Торгово-промисловій палаті Республіки Білорусь (м.Мінськ)</i>
--	--

5) Наявність скорочень більшість яких зустрічається тільки в юридичних текстах: LTD – *Limited Trade Development*.

6) вживання слів давньоанглійського походження, які вийшли із загального вжитку:

- *hereinafter*;
- *therein*;
- *whereby*;
- *therefore*;

7) Переклад скорочень та абревіатур:

Таблиця 2.5 Переклад скорочень та абревіатур

EU	країни Європи
CIS	СНД

8) значна кількість речень у пасивному стані (Passive Voice):

Таблиця 2.6 Переклад речень у Passive Voice

International transportation will be performed by separate instructions	Міжнародні перевезення, виконуються за окремими дорученнями
the transportation is performed	здійснюється перевезення

9) вживання модального дієслова «shall» та форми майбутнього часу для вираження наказу або зобов'язання:

Таблиця 2.7 Вживання «shall» та форми майбутнього часу

Transportation will be done in accordance with the terms of the Convention on the Contract for the International Transportation of Goods by Road	Перевезення виконуються відповідно до умов Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів
it shall be considered disaffirmed.	транспортне замовлення вважається не прийнятим

The one-time order shall include other necessary information for the performance of transportation	Разова заявка повинна містити іншу необхідну для здійснення перевезення інформацію.
---	--

Таблиця 2.8 Конструкції if-clause

If the a third party is engaged into a transportation the Forwarder shall tender a forwarder liability insurance policy	У разі залучення транспортних засобів інших підприємств для виконання транспортних замовлень Перевізник зобов'язаний надати поліс страхування
--	--

Під час аналізу оригіналу та перекладу контракту було виявлено ряд специфічних перекладацьких трансформацій (це специфічні зміни елементів мови оригіналу, для того, щоб забезпечити адекватність перекладу). Першою перекладацькою трансформацією є *транскрипція і транслітерація*. Транскрипція є звуковою відповідністю оригіналу, а відповідно транслітерація – буквеною, наприклад:

- *contract* – *контракт*;
- *default* – *дефолт*;
- *companies* – *компанії*;
- *transport* – *транспорт*;
- *international* – *інтернаціональний* (Контракт 11).

Наступною перекладацькою трансформацією було *калькування*, яке передбачає переклад слів та словосполучень зі збереженням структури оригіналу:

- *international acts* – міжнародні акти;
- *economic agreements* – господарські договори;
- *registration number* – реєстраційний номер (Контракт 11).

Додавання слова. Така лексична трансформація зумовлена так званою компресією англійської мови. Без такої трансформації неможливий адекватний переклад значної кількості юридичних термінів, наприклад:

- consignor/consignee – вантажовідправник, вантажоодержувач.
- vehicles – транспортні засоби (Контракт 11).

Наступною лексичною трансформацією є *генералізація*, що представляє лексичну трансформацію, яка передбачає зміну терміна вузької семантики на термін ширшої семантики, наприклад: - legislation act – закон (Контракт 11).

Вилучення слова – явище, яке протилежне додаванню. Вилучатися можуть семантично надлишкові елементи оригіналу, тобто ті елементи смислу, які певним чином дублюються в оригіналі, наприклад:

- in a timely manner – своєчасно;
- one time – разовий (Контракт 11).

Перестановка слова, або пермутація (при перекладі лексичні елементи міняються місцями) використовується задля того, аби традиційну для англійської мови сполучуваність слів привести у відповідність з рідною мовою, наприклад:

- liability insurance – поліс страхування (Контракт 11).

Експлікація – це лексико-граматична трансформація, коли лексична одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням, яке описує її значення мовою перекладу, наприклад:

- insurance - поліс страхування своєї відповідальності (Контракт 11).

Отже, запропонована покрокова методика перекладу контрактів передбачає аналіз основних лексичних та граматичних особливостей юридичних текстів, задля досягнення адекватності перекладу такого виду документів. Юридичний переклад включає переклад з однієї правової системи і потрібно також враховувати той факт, що правова система будь-якої країни має свої джерела права, термінологічний апарат та соціально-економічні принципи. Запропонована методика перекладу юридичних документів включає основні позиції, на які варто звертати увагу під час перекладу

контрактів, адже переклад юридичних документів як будь-який інший вид спеціального перекладу, має ряд особливостей, з якими повинен бути обізнаним перекладач юридичного тексту, оскільки помилки у перекладі можуть призвести до конфлікту між сторонами юридичного дискурсу, судових позовів чи припинення співпраці.

2.2. Граматичні особливості перекладу юридичних текстів (контрактів)

Матеріалом дослідження слугували юридичні тексти, а саме: контракти на продаж, контракти купівлі-продажу та зовнішньоекономічні контракти.

Серед граматичних особливостей були розглянуті:

- застосування модального дієслова *shall*;
- застосування модального дієслова *to be to*;
- форми **passive**;
- вживання модальних дієслів: *may, can, must, have to*;
- наявність у тексті складних прислівників – поєднання слів *where, here* і *there* з різними прийменниками;
- конструкції *if-clause*.

Як відомо, однією з головних функцій контракту є визначення взаємних прав і обов'язків сторін. У зв'язку з цим, серед граматичних особливостей перекладу договорів і контрактів насамперед були виділені способи вираження повинності. Найбільш типовим способом вираження повинності для мови контрактів є застосування модального дієслова *shall*, якому в українському тексті контракту відповідає модальне дієслово «повинен» або смислове дієслово у формі теперішнього часу. В контексті контракту дієслово *shall* використовується як звичайний стилістичний прийом для позначення подій теперішнього часу у обов'язкових юридичних формулах, щоб передати рекомендовані, заборонені та запобіжні дії.

Приклади представлені у вигляді таблиці:

Таблиця 2.9 Граматичні особливості перекладу контрактів

Текст контракту (англ. варіант)	Текст контракту (укр. варіант)
Under the definition «Goods» the following shall be understood oil products (Контракт 9).	Під визначенням Товар слід розуміти нафтопродукти (Контракт 9).
The total mass of the parties shall be equal to the amount agreed in the relevant Addendum of +/- 10% in Seller's option. (Контракт 9).	Загальна маса партій повинна дорівнювати кількості, узгодженій в Доповненні на поставку +/- 10% в опціоні Продавця (Контракт 9).
Losses incurred by a Party due to breach of this Contract by the other Party shall be reimbursed (Контракт 2).	Збитки, понесені однією із Сторін через порушення умов цього Контракту іншою Стороною, підлягають відшкодуванню (Контракт 2).
The prices shall include (Контракт 5).	Загальна вартість включає в себе (Контракт 5).
Any alterations and amendments to this Contract shall be valid ... (Контракт 8).	Будь-які зміни і доповнення до Контракту дійсні ... (Контракт 8).
The Supplier shall furnish IOM with a performance security (Контракт 8).	Постачальник повинен надати МОМ гарантію виконання (Контракт 8).
The amount of the Performance Security shall not be construed as the limit of the Supplier's liability to IOM (Контракт 8).	Сума Гарантії виконання не повинна тлумачитись як межа відповідальності Постачальника перед МОМ (Контракт 8).

В інших випадках дієслово *shall* використовується для позначення майбутнього часу.

Приклад представлено у вигляді таблиці (Контракт 10):

Таблиця 2.10 Граматичні особливості перекладу контрактів

Текст контракту (англ. варіант)	Текст контракту (укр. варіант)
Unless the context otherwise requires, interpretations and capitalized terms not otherwise defined in this Agreement shall have the respective meanings given to them in the Facility Agreement	Якщо контекст не вимагає іншого, тлумачення та терміни з великої літери, не визначені іншим чином у цій Угоді, матимуть відповідні значення, надані їм в Кредитному Договорі
Upon delivery by the Pledgor of the New Storage Facility Notice and its acknowledgement by the Pledgee, it shall constitute an integral part of this Agreement and all Approved Goods stored, to be stored or transited from the New Storage Facility, subject to the terms and conditions of this Agreement, listed in such New Storage Facility Notice shall become an integral part of the Collateral.	Після передачі Заставаодавцем Повідомлення про Нове Складське приміщення та визнання його Заставодержателем, воно буде складовою частиною цієї Угоди та всіх Затверджених Товарів, що зберігаються, що будуть зберігатися або передаватися з Нового Складського приміщення, відповідно до умов цієї Угоди, перелічених у Повідомленні про Нове Складське приміщення, стають невід'ємною частиною Застави.

Другим найбільш типовим способом вираження повинності у аналізованих контрактах є застосування модального дієслова *to be to*, якому в українському перекладі контрактів відповідає модальне дієслово «повинен» або смислове дієслово «повинен, має» або смислове дієслово у формі теперішнього часу:

Таблиця 2.11 Граматичні особливості перекладу контрактів

Текст контракту (англ. варіант)	Текст контракту (укр. варіант)
Replacing the Goods, filling up of the revealed lack of Goods is to be realized in the period of 30 days (Контракт 6).	Заміна Товару, усунення виявленої при прийманні кількісної недостачі Товару, повинна проводитися Продавцем протягом 30 (тридцяти) днів (Контракт 6).
... and is to be firm and not subject to any alterations even if the SELLER changes prices for the duration of the Present Contract (Контракт 3).	і залишається незмінною, навіть якщо Продавець змінює ціни протягом терміну дії Контракту (Контракт 3).

У проаналізованих контрактах були виокремлені форми **passive**, які при перекладі також означають повинність або форми теперішнього часу. Приклади наведені у вигляді таблиці:

Таблиця 2.12 Граматичні особливості перекладу контрактів

Текст контракту (англ. варіант)	Текст контракту (укр. варіант)
The Buyer is obligated to pay and to accept the Goods in the order and in the terms, stipulated <i>by</i> the present Contract (Контракт 6).	Покупець зобов'язується прийняти та оплатити Товар в порядку та строки, встановлені цим Контра до тому (Контракт 6).
...novations to the Agreement are required to be made, executed and/or entered into <i>by</i> the Parties to the Agreement (Контракт 10)	новацій до Угоди, які мають бути виконані та / або укладені Сторонами Угоди для набуття чинності згідно з Угодою (контракт 10)

Final price per metric ton, and the final cost of the goods actually delivered is agreed by the Parties (Контракт 9)	Кінцева ціна за метричну тону і кінцева вартість фактично поставленого Товару узгоджується Сторонами (Контракт 9)
The payment is made in US dollars by bank transfer (Контракт 9)	Платіж здійснюється в доларах США банківським переказом (Контракт 9)
and is obliged to pay cost for delivery (Контракт 5)	та зобов'язується оплатити доставку (Контракт 5)
are paid by the parties on their own territories (Контракт 3).	сплачуються сторонами на територіях своїх країн(Контракт 3).
GOODS are delivered in lots formed in the assortment, based on BUYER's orders (Контракт 3).	Поставка Товару здійснюється партіями, сформованими на підставі замовлень (Контракт 3).

Досить розповсюдженим у вибраних контрактах є вживання інших модальних дієслів: may, can, must, have to. Наведено такі приклади:

Таблиця 2.13 Граматичні особливості перекладу контрактів

Текст контракту (англ. варіант)	Текст контракту (укр. варіант)
The re-establishment of the normal circumstances has to be communicated to the Buyer no later than 2 (two) days after these circumstances reestablished (Контракт 5).	Про відновлення нормальних обставин Продавець повинен проінформувати Покупця по факсу не пізніше ніж через 2 (два) робочі дні з дня виникнення відновлення нормальних обставин (Контракт 5).
Upon request of the Buyer, the Seller has to furnish proof of the Force Major (e.g. information (letter) from Chamber	На вимогу Покупця Продавець повинен надати докази форс-мажору (наприклад довідку (листа) із

of commerce and industry) (Контракт 5).	Торгово-промислової палати) (Контракт 5).
All disputes and differences which <i>may</i> arise out of the present Contract will be settled as far as possible by means of negotiations between the Parties (Контракт 9).	Всі суперечки і розбіжності, які <i>можуть</i> виникнути з даного Контракту, будуть, по можливості, вирішуватися шляхом переговорів між сторонами (Контракт 9).
Quantity of goods agreed in the relevant Addendum <i>may</i> be shipped in parts - the individual parties (Контракт 8).	Кількість Товару, узгоджена у Доповненні на поставку, <i>може</i> відвантажуватися частинами – окремими партіями.
Requirements date <i>may not</i> be earlier than the date of the signing of the Addendum to the final price (Контракт 9).	Дата вимоги <i>не може</i> бути раніше дати підписання Доповнення з кінцевою ціною (Контракт 9).
The Goods <i>must</i> be packed to meet international standards for transporting by all types of vehicles (Контракт 9).	Товари <i>повинні</i> мати упаковку, що відповідає міжнародним стандартам при транспортуванні усіма видами автотранспорту (Контракт 9).
The Goods <i>must</i> be marked in English or Russian in the way allowing identification of the Goods (Контракт 6).	Товари <i>повинні</i> бути марковані способом, придатним для ідентифікації вантажу англійською або російською мовами (Контракт 6).
Neither Party <i>may</i> not assign its rights and obligations hereunder to a third party without the prior consent of the other Party (Контракт 6).	Жодна із Сторін <i>не має</i> права передавати свої права та зобов'язання за цим Договором третій особі без

	попередньої згоди на те іншої Сторони (Контракт 6).
--	---

Наступною граматичною особливістю є розповсюджене вираження умови в текстах контрактів. Типовими в обраних контрактах є конструкції *if-clause* та застосування модального дієслова *should* на початку речення:

Таблиця 2.14 Граматичні особливості перекладу контрактів

Текст контракту (англ. варіант)	Текст контракту (укр. варіант)
<i>If</i> necessary, the Sellers must obtain export licence and the buyers import licence in good time to allow the fulfillment of the contract (Контракт 3).	<i>У разі</i> необхідності Продавець повинен своєчасно отримати експортну ліцензію, а Покупець - імпортну ліцензію, щоб забезпечити виконання Контракту (Контракт 3).
<i>Should</i> any defects be discovered within the warranty period, the Buyer shall notify the Seller as fast as possible by e-mail about such defects during 24 hours (Контракт 5).	<i>При виявленні</i> будь-яких дефектів під час гарантійного терміну, Покупець повинен негайно проінформувати Продавця електронною поштою протягом 24 годин (Контракт 5).
The Seller <i>shall be responsible</i> for the shortage of the Goods, if it fails to prove that such shortage of the Goods have arisen after its transfer to the Buyer due to the Buyer's breach of the rules for use or storage of the Goods (Контракт 8).	Продавець <i>відповідає</i> за недоліки Товару, якщо не доведе, що недоліки Товару виникли після його передачі Покупцеві внаслідок порушення Покупцем правил користування Товаром або його зберігання (Контракт 8).
<i>If</i> the shipment will completely or partly be prevented out of reasons of a Force	<i>Якщо</i> відправка вантажу буде затримана з причин форс-мажору,

Major, the Seller is obliged to inform the Buyer by fax no later than 2 (two) days after these circumstances appeared(Контракт 5).	Продавець повинен проінформувати Покупця по факсу не пізніше ніж через 2 (два) робочі дні з дня виникнення форс-мажорних обставин (Контракт 5).
<i>If</i> any part of the Collateral is damaged or destroyed or lost or stolen or there is a threat of imminent loss, destruction, damage or theft of any part of the Collateral, the Pledgor shall immediately inform the Pledgee (Контракт 10)	Якщо будь-яка частина застави пошкоджена або знищена, втрачена або викрадена або існує загроза неминучої втрати, знищення, пошкодження або вирадення будь-якої частини застави, Заставодавець повинен негайно повідомити про це Заставодержателя (Контракт 10.)
<i>If</i> any of the Pledgor's covenants, agreements, representations, warranties and/or other obligations under this Agreement are breached, not fulfilled or not properly fulfilled, or any rights of the Pledgee arising out of this Agreement are violated, suspended or terminated, cannot be exercised or enforced, the Pledgor shall be liable to the Pledgee under this Agreement without reference to fault (Контракт 10).	Якщо будь-яка із домовленостей Заставодавця, угод, подань, гарантій та / або інших зобов'язань за цією Угодою є порушеною, невиконаною або неналежним чином виконаною, або будь-які права Заставодержателя, що впливають з цієї Угоди, порушені, призупинені або припинені, не можуть бути здійснені, Заставодавець несе відповідальність перед Заставодержателем згідно з цією Угодою без посилання на провину (Контракт 10).

Наступною і досить розповсюдженою граматичною особливістю обраних контрактів є наявність у тексті складних прислівників – поєднання

слів *where, here u there* з різними прийменниками. Було зафіксовано дуже багато англійських архаїчних прислівників, які побудовані із двох та більше компонентів, вказуючи на юридичний стиль, зв'язаний з контекстом. Важливим є той факт, що переклад такого типу прислівників залежить від значення їхніх компонентів:

Таблиця 2.15 Граматичні особливості перекладу контрактів

Текст контракту (англ. варіант)	Текст контракту (укр. варіант)
<i>NOW, <u>THEREFORE</u>, the Parties <u>hereto</u> agree as follows: (Контракт 10).</i>	НАРАЗІ, ВІДПОВІДНО Сторони домовляються про наступне: (Контракт 10).
This Agreement and the Pledge created <u>hereby</u> (Контракт 10).	Ця Угода та Застава (Контракт 10).
For the avoidance of doubt, the Pledgor <u>hereby</u> acknowledges, agrees and confirms that (Контракт 7).	Щоб уникнути сумнівів, Заставадавець визнає, погоджується та підтверджує що: (Контракт 7).
<u>hereinafter</u> referred to as “IOM,” (Контракт 7).	далі – «МОМ» (Контракт 7).
<u>hereinafter</u> referred to as the the “Supplier” (Контракт 7)	далі – «Постачальник» (Контракт 7).
The Supplier agrees that IOM’s payment under this Agreement shall not be deemed acceptance of any Goods delivered <u>hereunder</u> . (Контракт 7).	Постачальник погоджується, що оплата МОМ за цим Договором не розглядатиметься як прийняття поставки Товару. (Контракт 7).
The Pledge shall secure the Secured Obligations up to their full value at any time during the term <u>hereof</u> (Контракт 10).	Застава повинна реалізувати Забезпечені зобов'язання до їх повної вартості в будь-який час протягом

	терміну дії цього Договору (Контракт 10).
Without limiting the foregoing and the provisions of this Agreement, the Parties <i>hereby</i> agree that, as of the date <i>hereof</i> , the maximum amount of the Secured Obligations, including the interest, fees, costs and expenses (Контракт 10).	Без обмеження вищезазначеного та положень цієї Угоди, Сторони погоджуються, що станом на дату цього Договору максимальна сума Забезпечених зобов'язань, включаючи відсотки, збори, витрати (Контракт 10).

Отже, граматичні особливості проаналізованих контрактів обумовлені особливістю ділового стилю контрактів, а саме: наявністю у тексті складних прислівників, розповсюджене вираження умови в текстах контрактів, вживання модальних дієслів: *shall, may, can, must, have to*, форми passive тощо.

2.3. Лексичні особливості перекладу юридичних текстів (контрактів)

Під час аналізу лексичних особливостей обраних контрактів, а саме контрактів на продаж, контрактів купівлі-продажу та зовнішньоекономічних контрактів, було відзначено, що лексичні особливості контрактів є достатньо різноманітними.

Перш за все варто зазначити, у випадку використання двомовного контракту, сторони визначають мову, яка превалюватиме у випадку виникнення спорів між сторонами щодо тлумачення та виконання умов контракту. Зазвичай сторони використовують англійську мову як превалюючу мову.

Однією із основних лексичних особливостей є той факт, що у проаналізованих документах паралельно з терміном «контракт»

використовується термін «**договір**». Словник економічних термінів (укладач Й. С. Завадський) подає такі визначення:

Контракт (англ. contract) – договір, підряд, угода, в якій визначені взаємні зобов'язання осіб, що домовляються. У практичній діяльності використовують к.: купівлі-продажу, бартер; простий компенсаційний, довгостроковий; без обумовленого терміну дії та ін. (Завадський 145). .

Договір (англ. agreement) – угода двох чи кількох осіб щодо встановлення, зміни або припинення прав і обов'язків. Під д. розуміють також і сам документ, в якому у письмовій формі викладено досягнуту угоду про складання договору (Завадський 71).

В англійській мові термінам «договір» і «контракт» відповідають терміни «agreement» і «contract». У словнику The Longman Business English Dictionary термін «*agreement*» (*договір*) визначається як: «1) an arrangement or promise to do something, made by two or more people or organizations; 2) an official document that people sign to show that they have agreed to something» [Longman Business English 15], а термін «*contract*» - як: «a formal written agreement between two or more people or groups which says what each must do for the other, or must not do » [Longman Business English 112].

Таким чином, як в російській, так і в англійській мовах, термін «контракт / contract» визначається через термін «договір / agreement», який відрізняється більш широко семантикою. Проте, ці терміни також можуть використовуватися і як синоніми, що і було засвідчено в обраних контрактах для аналізу, наприклад: *The Supplier warrants that all Goods supplied under this Contract... - Постачальник гарантує, що Товар, доставлений за цим Договором...* [Контракт 7].

В ході аналізу вибраних контрактів було відзначено застосування великої кількості термінів а також професіоналізмів, що відповідають тематиці і змісту самого документа.

Під час перекладу має бути *ідентичність термінології*, тобто при перекладі усього контракту з англійської мови на українську або навпаки одне

і те ж слово (термін) має перекладатися однаково. Не допускаються синонімічні форми, або контекстуальні заміни, тому що такі лексичні трансформації можуть спотворити зміст документу. Це є недопустимим, адже еквівалентність перекладу впливає на правильність виконання умов контракту.

Наведемо приклад, якщо на початку контракту базові терміни (**Buyer, Seller, Goods, TERMS**) перекладаються як «Покупець», «Продавець», «Товари», «Умови» то і надалі протягом усього контракту повинні перекладатися так само. Зазвичай у текстах контрактів такі базові терміни виділяються напівжирним шрифтом.

Чітким має бути *переклад назв сторін договору*, тобто повинен бути здійснений дослівний переклад, який відповідатиме дійсності.

Можемо простежити такі варіанти перекладу сторін у договорі:

- *customer (client)* – замовник – виконавець;
- *owner -contractor* / замовник – підрядник;
- *seller -buyer, vendor – purchaser* / продавець – покупець;
- *parties* – сторони.

Крім цього, було зафіксовано, що у проаналізованих контрактах визначені сторони (Parties) протягом усього документа пишуться з великої літери. Наприклад: **Buyer, Seller, Lender, Pledgor, Borrower**.

Важливою лексичною особливістю є *переклад назв частин контрактів* – під час аналізу було простежено три варіанти англомовного перекладу частини контракту «Додаток» або «Доповнення»:

- (Quantity of goods agreed in the relevant **Addendum**... - Кількість Товару, узгоджена у **Доповненні**...);
- (**Annex B - Price Schedule - Додаток В** – Графік розрахунків);
- (**Appendix ____ to the present Contract - Додатка № ____ до Контракту**).

Щодо *перекладу чисел*, то самі числа в жодному разі не повинні змінюватися не повинні змінюватися, але було простежено також певні особливості у форматі позначення. Тобто, в англійській мові тисячі слід

виділяти комами, а десяткові дробі – крапками. В українській мові тисячі виділяються пробілами, десяткові дробі – комами.

Наприклад: **UAH 91'897'410.00** (Ukrainian Hryvnia ninety one million eight hundred ninety seven thousand four hundred ten) or **USD 3'300'000.00** (US Dollars three million three hundred thousand) calculated using the NBU's official exchange rate of UAH to USD. – 91 897 410,00 (дев'яносто один мільйон вісімсот дев'яносто сім тисяч чотириста десять гривень) або 3 300 000,00 доларів США (три мільйони триста тисяч доларів США), розраховані за офіційним курсом НБУ гривні до долару США [Контракт 10].

Переклад інших **числових виразів** в тому числі і часових відрізків також не підлягає жодним замінам і в деяких контрактах прописується словами:

- *90 (ninety) % of the amount* [Контракт 6];
- *due 30 (thirty) calendar days* – протягом 30 (тридцяти) календарних днів [Контракт 7];
- *charge a penalty of 0.1% (one-tenth of one percent) of the Price* – стягнення штрафу у розмірі 0,1% від Вартості [Контракт 7];
- *for 12 (twelve) months* – протягом 12 (дванадцяти) місяців [Контракт 7];
- *than ten (10) business days* – не пізніше 10 (десяти) робочих днів [Контракт 9].

У текстах проаналізованих контрактів зафіксовано один *латинський вираз* – ***inter alia*** (між іншим, в тому числі) та *запозичення з французької мови* ***force-majeure*** (форс-мажор). Ці вирази повинні перекладатися українською мовою.

Ще однією важливою лексичною особливістю перекладу обраних контрактів є ***використання у текстах стандартних виразів або кліше***. Перш за все в контрактах досить предметом домовленості є відносини сторін, що стосуються грошей, а точніше платежі, витрати, застава, компенсації. Було зафіксовано в аналізованих контрактах такі приклади стандартних фраз і кліше стосовно ціни та грошових операцій:

- *payment of fees, taxes and other charges* – сплата мит, податків та інших зборів [Контракт 2];
- *import of the goods* – імпорт товару [Контракт 2];
- *bank charges* – банківські витрати [Контракт 2];
- *Delivery of the goods* – Поставка товарів [Контракт 2];
- *Approved Goods* – Затверджені Товари [Контракт 10];
- *Actual Value* – Фактична вартість [Контракт 10];
- *Price and Total Cost of Contract* – Ціна і загальна сума Контракту [Контракт 8];
- *Preliminary price* – Попередня ціна [Контракт 9];
- *Final price* – кінцева ціна [Контракт 9];
- *The total value of the contract* – Загальна вартість Контракту [Контракт 9];
- *Purchase Contracts* – договір купівлі-продажу [Контракт 10];
- *Under the payments* - При здійсненні платежів [Контракт 6];
- *Event of Default* – Випадок невиконання зобов'язань [Контракт 10];
- *receiving advance payment* – отримання попередньої оплати [Контракт 6].

Аналізуючи оригінали та переклади контрактів, була зафіксована значна кількість **стандартних виразів на позначення зобов'язань сторін у контрактах, прав і юридичної відповідальності сторін:**

- *under the Applicable Law* – згідно чинного законодавства [Контракт 10];
- *Pledgor's rights* – права Заставодавця [Контракт 10];
- *desire to terminate this Agreement* – бажання розірвати Договір [Контракт 1];
- *to fulfill their obligations* – виконати свої зобов'язання [Контракт 6].
- *To transfer to the Buyer the Goods* – Передати Покупцю Товар [Контракт 6].

- *To provide the sold Goods* – Забезпечити розвантаження [Контракт 6].
- *non-execution is caused by such circumstances* – невиконання стало наслідком обставин [Контракт 6].
- *Bankruptcy* – заява про банкрутство
- *financially rehabilitated* – фінансове відновлення
- *including without limitations* – включаючи без обмежень [Контракт 10];
- *obligations under this Agreement* – зобов'язань згідно цієї Угоди [Контракт 10];
- *in written form* – у письмовій формі [Контракт 1 - 10];
- *immunity from suit* – звільнення від позову [Контракт 7;5];
- *any non-consensual or other statutory charge, Encumbrance or set-off* – встановлене законом звинувачення, обтяження чи взаєморозрахунок [Контракт 10];
- *Bringing the Party at fault to responsibility under this Contract does not release the Party at fault from its obligations under this Contract* – Притягнення до відповідальності за цим Договором винної Сторони, не звільняє винну Сторону від виконання своїх зобов'язань за цим Контрактом [Контракт 9].

Наступною лексичною особливістю перекладу вибраних контрактів є ***переклад назв професій та посад***.

Зафіксовано дослівний переклад таких лексичних одиниць, написання відбувається з маленької літери:

- *no liability shall attach to the Pledgee or any of its agents, employees, successors or assigns* – жодна відповідальність не покладається на Заставодержателя або будь-якого з його агентів, співробітників, партнерів або правонаступників [Контракт 10].

Наступною лексичною особливістю аналізованих контрактів є ***переклад державних органів та установ***:

- *the respective Chamber of Commerce of the Buyer* - відповідною Торговою Палатою країни Продавця або Покупця;
- *otherwise authorized by the authority in the country* – інший уповноважений на це органом в країні
- *the arbitration tribunal* - арбітражний суд
- *the International Commercial Arbitration Court at the Ukrainian Chamber of Commerce and Industry* – Міжнародний комерційний арбітражний суду при Торгово-промисловій палаті України.

Аналізуючи оригінали та переклади контрактів, була зафіксована значна кількість стандартних виразів на **позначення характеристик товару** (предметом продажу деяких аналізованих контрактів (Контракт 9, 10) є товари, а саме зернові культури, нафтопродукти):

- *oil products* – нафтопродукти [Контракт 9];
- *means agricultural products of Ukrainian origin (wheat, barley, sunflower cake, sunflower meal, sunflower seeds, corn, soybeans, rapeseeds, sorghum and others on a case-by-case basis)* – означає сільськогосподарська продукція українського походження (пшениця, ячмінь, шрот соняшника, соняшникова мука, насіння соняшнику, кукурудза, соя, ріпак, сорго та інші в кожному конкретному випадку) [Контракт 10].

Важливою лексичною особливістю є **переклад часових відрізків** у контрактах (для точного виділення дати, кількість годин днів тощо прописується словами):

- У день відвантаження – *On the shipment date* [Контракт 5];
- дати подання претензії – *date of the claim*
- не пізніше 10 (десяти) тижнів – *not later than 10 (ten) weeks*
- протягом 48 годин – *within 48 hours*
- Гарантійний період складає 24 (двадцять чотири) місяці з дати поставки Товару Покупцю – *Guarantee period shall be 24 (twenty four) months from the delivery of the Goods to the Buyer.*

- випадку не пізніше 30 (тридцяти) календарних днів – *case not later than thirty (30) calendar days*.

Отже, під час аналізу обраних контрактів, а саме контрактів на продаж, контрактів купівлі-продажу та зовнішньоекономічних контрактів, зроблено висновок, що лексичні особливості перекладу (переклад термінів, професіоналізмів, сторін контракту, числових виразів тощо, а також стандартних фраз та кліше) визначають специфічний стиль контрактів і створюють своєрідну лексичну джерельну базу для подальших перекладів контрактів. Крім того, використання мовних формул є юридично значущими компонентами контрактів, завдяки яким документ володіє достатньою юридичною силою.

2.4. Основні труднощі в перекладі контрактів та шляхи їх подолання

Аналізуючи лексичні та граматичні особливості вибраних контрактів, було виділено ряд труднощів для перекладача, який може працювати з оригіналами контрактів.

Було простежено, що деякі тексти контрактів містять занадто об'ємні та нагромаджені речення. В деяких контрактах одне речення може займати майже сторінку друкованого тексту, відповідно, це викликає певні труднощі у перекладі, адже як відомо, основною задачею перекладача є точне відтворення тексту перекладу. Наприклад:

4.5 Further Assurances. *The Pledgor hereby agrees and is obligated to cooperate fully with the Pledgee in order to preserve the Pledge and to render the Pledge with respect to the Collateral as a security with the ranking as contemplated hereunder and to enable the Pledgee to exercise its rights and remedies under this Agreement and/or under Applicable Law and to otherwise give effect to this Agreement. The Pledgor shall, at its own expense, promptly issue, execute and deliver, and otherwise obtain, all further Authorisations, Governmental Approvals, instruments, notices, instructions, orders, assignments, transfers, powers of attorney, filings (including filings required to obtain any Governmental Approvals from any Competent Authority in connection with the enforcement of this Pledge against the Collateral by the Pledgee as provided*

in this Agreement or the exercise by the Pledgee of its rights in respect of the Collateral to the extent any such filings are required to be made or completed by the Pledgor), agreements, documents, instructions, orders and other instruments and take all further action as necessary or desirable, or as determined by the Pledgee in its sole discretion, to enable the Pledgee to exercise or enforce its rights, claims and remedies under or in connection with this Agreement and/or under Applicable Law with respect to the Collateral and the Pledge granted hereunder, and generally the Pledgor will do anything else to ensure the exercise of such rights and remedies by the Pledgee as the Pledgee may request to the extent not expressly prohibited by Applicable Law. If any action is needed or required of the Pledgor to enable the Pledgee to enforce any of its rights and/or remedies hereunder and/or under Applicable Law, including, without limitation, to transfer the Collateral to any third party, as contemplated by Article 5 hereof, and the Pledgor for any reason has not taken such action, the Pledgor hereby authorizes the Pledgee to take all such action or actions on its behalf as the Pledgee may determine at its sole discretion. Such Authorisation shall be in effect and shall be deemed as confirmed, renewed and/or given again by the Pledgor at all times when the Pledgee exercises its respective rights and/or remedies hereunder.

4.5 Подальші гарантії. Заставаодавець погоджується і зобов'язаний повною мірою співпрацювати із Заставодержателем з метою збереження Застави та надання Забезпечення стосовно Застави як забезпечення з рейтингом, як передбачається цією Угодою, та надання можливості Заставодержателю реалізувати свої права та засоби правового захисту відповідно до цієї Угоди та / або відповідно до Чинного законодавства. Заставаодавець за свій рахунок має негайно видати, виконати та доставити, а в іншому випадку отримати всі подальші Уповноваження, Урядові затвердження, документи, повідомлення, інструкції, розпорядження, доручення, передачі, довіреності, заявки (включаючи заявки, необхідні для отримання будь-яких урядових схвалень від будь-якого компетентного органу у зв'язку з примусовим застосуванням цієї Застави щодо Забезпечення Заставодержателем, як передбачено в цій угоді, або реалізації Заставодержателем своїх прав щодо Застави в тій мірі, в якій будь-які такі заявки повинні бути зроблені або заповнені Заставаодавцем), домовленості, документи, інструкції, накази та інші документи та вживати всіх подальших дій, якщо це необхідно або бажано, або як визначено Заставодержателем на власний розсуд, щоб дати можливість Заставодержателю реалізувати або забезпечити виконання своїх прав, вимог та засобів правового захисту відповідно до або у зв'язку з цією Угодою та / або відповідно до Чинного законодавства щодо Застави та Застави, наданої за цією Угодою, і, як правило, Заставаодавець буде робити все можливе, щоб забезпечити здійснення Заставодержателем прав та засобів правового захисту, які Заставодержатель може

вимагати в мірі, яка прямо не заборонена відповідно до Чинного законодавства. Якщо від Заставодавця потребуються або вимагаються будь-які дії, для забезпечення виконання будь-яких прав та / або засобів правового захисту Заставодержателя згідно цієї Угоди та / або відповідно до Чинного законодавства, включаючи, без обмежень, передачу Застави будь-якій третій стороні, як передбачено ст. 5 цієї Угоди, і якщо Заставодавець з будь-якої причини не вживав таких дій, Заставодавець уповноважує Заставодержателя здійснювати всі дії або дії від його імені, які Заставодержатель може визначити на власний розсуд. Такий дозвіл набуває чинності і вважатиметься підтвердженням, поновленням та / або наданим повторно в будь-який час, коли Заставодержатель реалізує відповідні права та / або засоби правового захисту згідно з цією Угодою (Контракт 10).

Простежено, що у тексті оригіналу цілий підпункт контракту представлений одним реченням. Отже, задля адекватної передачі змісту контракту перекладач має розділити підпункт на частини, встановити логічні зв'язки, попередньо виділивши (переклавши) основні терміни та ключові фрази.

Також для перекладача досить суперечливим буде переклад назв компаній та установ, а саме їхні скорочення. При перекладі варто пам'ятати, наприклад, що дослівно *товариство з обмеженою відповідальністю* англійською звучить як *Limited Liability Company*, скорочено LLC. Цей варіант перекладу використовується в США. Для Великобританії актуальним є варіант *Limited Trade Development.(Ltd)*.

Варто звернути увагу також на організаційно-правові форми підприємств, які мають велике значення в контексті, а саме юридичного перекладу. Наприклад:

- *BAT* → *OJSC (open joint-stock company)*,
- *PJSC (public joint-stock company)*,
- *ZAT* → *CJSC (closed joint-stock company), Inc.*

Слід урахувати, що такі аббревіатури є юридичними реаліями. Відповідно, їх слід не перекладати, а транслітерувати. Наприклад:

GmbH → *ГмбХ*

SpA → *СпА*

$SA \rightarrow CA$

Справа в розбіжностях між законодавчими системами різних країн загалом і нормативними актами, що регламентують устрій і діяльність різних типів компаній, зокрема. Саме тому такі аббревіатури доцільно транслітерувати: так одержувач перекладу отримає достовірні й однозначні дані про країну реєстрації юридичної особи. Наприклад, аббревіатура «ВАТ» указує на те, що компанія зареєстрована в Україні, Plc. (Плс.) – у Великобританії, SpA (СпА) – в Італії, GmbH (ГмбХ) – у Німеччині, A/S (АТ) – у Данії, OY (АТ) – у Фінляндії.

Певні труднощі при перекладі може створити так зване правило паралелізму (Parallel Structure). При перекладі його слід дотримуватися, тобто, якщо у контракті наявне перерахування певних позицій, то всі члени речення повинні мати однакову граматичну форму:

Таблиця 2.16 Правило паралелізму (Parallel Structure)

Текст контракту (англ. варіант)	Текст контракту (укр. варіант)
<i>Bid/Quotation Form</i>	<i>Тендерна пропозиція</i>
<i>Price Schedule</i>	<i>Графік розрахунків</i>
<i>Delivery Schedule and Technical Specifications</i>	<i>Графік поставки та технічні специфікації</i>
<i>Accepted Notice of Award (NOA);</i>	<i>Прийняте повідомлення про обрання переможцем тендеру</i>
<i>Performance Security</i>	<i>Гарантія виконання</i>

Труднощі можуть виникати при перекладі власних назв, зокрема, іноземних імен та прізвищ, назв підприємств, адрес а також аббревіатур. Основним методом перекладу імен та прізвищ є метод транслітерації:

Таблиця 2.17 Переклад власних назв

Текст контракту (англ. варіант)	Текст контракту (укр. варіант)
8 Mykhailivska Str., Kyiv, Ukraine,	вул. Михайлівська 8, м. Київ, Україна

represented by Mr. Manfred Profazi	в особі Манфреда Профазі
CCPIT	(China Council for the Promotion of International Trade)
Kudriavska Str., Kyiv	Вул.Кудрявська, м.Київ
PJSC "State eksportno-Import Bank of Ukraine"	ПАТ «Державний експортно-імпортний банк України»
Public Joint Stock Company «Ukr gasvydobuvannya»	Публічне акціонерне товариство «Укргазвидобування»
Sergey Fedorenko	Сергій Федоренко

Отже, основні труднощі при перекладі контрактів викликані об'ємністю пунктів договору, які представлені одним реченням, що включає інформацію відразу по декількох аспектах, описується ряд умов або наслідків у такому реченні. Перекладачеві необхідно приділити увагу порядку розмежування на частини таких складних речень, щоб адекватно передати логіку англomовного матеріалу за допомогою синтаксичних засобів української мови.

Отже, матеріалом дослідження слугували юридичні тексти, а саме: контракти на продаж, контракти купівлі-продажу та зовнішньоекономічні контракти. Було проаналізовано основні лексичні та граматичні особливості перекладу контрактів, а також висвітлено основні труднощі при перекладі контрактів та шляхи їх подолання. Якщо лексичні відмінності помітні навіть для нефахівця (а це передусім значна наявність спеціальної лексики, термінів, кліше), то у граматичному плані вони значно менш виразні, однак не менш різноманітні.

Граматичні особливості проаналізованих контрактів обумовлені особливістю ділового стилю контрактів, а саме: наявність у тексті складних прислівників, розповсюджене вираження умови в текстах контрактів, вживання модальних дієслів: *shall, may, can, must, have to*, форми *passive* тощо.

Під час аналізу обраних контрактів, а саме контрактів на продаж, контрактів купівлі-продажу та зовнішньоекономічних контрактів, зроблено висновок, що лексичні особливості перекладу (переклад термінів, професіоналізмів, сторін контракту, числових виразів тощо, а також стандартних фраз та кліше) визначають специфічний стиль контрактів і створюють своєрідну лексичну джерельну базу для подальших перекладів контрактів. Крім того, використання мовних формул є юридично значущими компонентами контрактів, завдяки яким документ володіє достатньою юридичною силою.

Запропонована методика перекладу юридичних документів включає основні позиції, на які варто звертати увагу під час перекладу контрактів, адже переклад юридичних документів як будь-який інший вид спеціального перекладу, має ряд особливостей, з якими повинен бути обізнаним перекладач юридичного тексту, оскільки помилки у перекладі можуть призвести до конфлікту між сторонами юридичного дискурсу, судових позовів чи припинення співпраці.

Здатність перекладача легко орієнтуватися в специфіці договору або контракту, а також уміння правильно підібрати необхідний в тому чи іншому випадку еквівалент перекладу, який є прийнятним у перекладі, дозволяють досягти максимально точного перекладу.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПОСІБНИКА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

3.1 Електронний посібник: сутність, вимоги та принципи створення

Електронний посібник (ЕП) – це електронне видання, що частково або повністю замінює чи доповнює підручник. На відміну від підручника, у ньому містяться три обов'язкових частини: класичний предметний зміст, вправи для закріплення матеріалу та контролю знань. Означений електронний засіб передбачає наявність певної методики, що розробляється в рамках педагогічного підходу (проблемного, проектного, контекстного, евристичного та ін.). Для використання електронних посібників досить провести експертизу на рівні навчального закладу [35].

Розглядаючи зміст поняття електронний посібник, можна визначити його як продукт з двома важливими характеристиками: мультимедійним вмістом і системою гіпертекстових посилань [8]. При розробленні електронних освітніх ресурсів можуть бути використані довільні інструментальні програмно-технічні та апаратні засоби за умов дотримання вимог щодо створення і використання об'єктів авторського права і суміжних прав, які регулюються Законом України «Про авторське право і суміжні права» та іншими законодавчими актами України [33]. Розробка будь-якого електронного посібника передбачає два етапи: підготовчий та складання ЕП. Підготовчий етап включає: вибір літератури для формування змісту, розробку змісту, переробку текстів у модулі за розділами і створення «Help» (допомоги), реалізацію гіперпосилань в електронній формі; вибір, створення та обробку матеріалу для мультимедійного втілення (відеосюжет, звуковий супровід, графічне зображення). Крім того, у посібнику подається глосарій, список літератури та посилання на інтернет-джерела. Складання посібника – це завершальний етап, що здійснюється після розробки інформаційного, навчального та контролюючого блоків. Також посібник доповнюється

інструкціями з використання. При розробці структури та змісту ЕП необхідно орієнтуватися на наступні принципи та технологічні особливості:

1. Принцип пріоритетності педагогічного підходу: реалізується через постановку освітньої мети і розробку змісту освітньої діяльності на основі одного або декількох дидактичних підходів.
2. Принцип модуля: розбиття матеріалу на розділи, що складаються з модулів, мінімальних за обсягом, але «замкнених» за змістом. Особливості розробки й використання електронних освітніх ресурсів.
3. Принцип повноти, згідно з яким кожен модуль повинен складатися з наступних компонентів: теоретичне ядро; контрольні питання з теорії; приклади, завдання та вправи для самостійного рішення; контрольні питання з модуля із відповідями; контрольні тести з усього курсу; контекстна довідка (Help); історичний коментар.
4. Принцип наочності. В основі принципу створення ЕП – теорія мультисенсорного навчання. Кожен модуль повинен складатися із колекції кадрів з мінімумом тексту і візуалізацією, що полегшує розуміння і запам'ятовування нових понять, тверджень і методів [35]. При створенні ЕП використовують системний підхід, для того, щоб він сполучав в собі функції підручника і вчителя, довідниково-інформаційного посібника і консультанта, тренажера і контролюючої знання програми. Використання системного підходу до розробки ЕП дозволяє зробити серйозний крок на шляху до переходу від пізнавальної до прагматичної моделі освіти і сприяє рішенню проблем створення посібників нового покоління, що дають можливість збільшити кількість користувачів, підвищити наочність представлення матеріалу, користуватися ЕП тривалий час, звести до мінімуму витрати часу на пошук і підбір літератури, здійснювати контроль отриманих знань і ін. До основних критеріїв якості електронного навчального посібника можна віднести такі: висока якість змістовної частини; наявність визначеної

концепції у використанні представлених продуктів і забезпечення їх достатньою кількістю методичних рекомендацій; наявність таких істотних властивостей, які можуть бути реалізовані винятково електронними засобами [22]. Зробивши аналіз використання електронних підручників, можна виділити такі переваги:

- підвищення інтересу й загальної мотивації до навчання завдяки новим формам роботи і причетності до пріоритетного напрямку науково-технічного прогресу;
- індивідуалізація навчання: кожен працює в режимі, який його задовольняє;
- об'єктивність контролю;
- активізація навчання завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подачі інформації, змагання з машиною та з самими собою;
- формування вмінь та навичок для здійснення творчої діяльності;
- виховання інформаційної культури;
- оволодіння навичками швидкого прийняття рішень у складній ситуації;
- можливість оперативно отримувати необхідну інформацію;
- широкий діапазон використання;
- можливість використання в дистанційній освіті;
- новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті (ІСТЕ-2015) – інтенсифікація самостійної роботи;
- зростання обсягу виконаних завдань [4, с. 34–36].

Недоліки та проблеми застосування електронних посібників такі:

- недостатня комп'ютерна грамотність;
- складно інтегрувати комп'ютер у структуру занять;

– існує ймовірність, що, захопившись застосуванням ЕП, навчання перейде від розвивального до наочно-ілюстративних методів. Окрім вищезазначених, електронний посібник має наступні переваги у порівнянні з традиційними видами посібників:

1. Вивчення матеріалу може бути не пов'язане з часовими рамками (аудиторними заняттями).
2. Дозволяє розвивати навички самостійної роботи слухачів.
3. Структура посібника допомагає встановлювати контроль над вивченням відповідних блоків тем.
4. Можливість використання гіперпосилань, за допомогою яких здійснюється швидкий перехід від однієї частини посібника до іншої.

Сучасні тенденції в освіті вимагають впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, які б підняли її на якісно новий рівень і забезпечили максимальне засвоєння знань та отримання вмінь. Тому створення ЕП у системі сучасної освіти є актуальним і необхідним. Нині існує багато можливостей для перетворення звичайного підручника засобами комп'ютерних технологій у електронне навчальне середовище, і цим самим для плавного покращення якості самостійної роботи користувача, нейтралізації шкідливих чинників впливу, створення умови для розвитку та самореалізації кожної особистості, сприяння розвитку творчої активності, організації економного та раціонального використання ресурсів та часу.

3.2 Реалізація проекту

Розробка електронного посібника є одним із провідних завдань нашого дослідження. Опишемо зміст та етапи розробки електронного посібника, а також подамо отримані результати у вигляді скріншотів.

Перший етап розробки посібника. На цьому етапі ми розглянули низку питань загального характеру, визначили технологічні принципи формування веб-ресурсу, вивчили та проаналізували основні граматичні та лексичні особливості перекладу юридичних текстів, а також схарактеризували найпоширеніші труднощі, що виникають під час перекладу контрактів. Тому метою нашого посібника стало узагальнення знань про особливості та труднощі юридичного перекладу, а саме перекладу контрактів, через відсутність таких розвідок у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці. У ході дослідження ми використали значний масив наукової літератури, врахували відмінності у підходах до визначення основних понять та відібрали інформацію, що має бути включена у зміст електронного посібника.

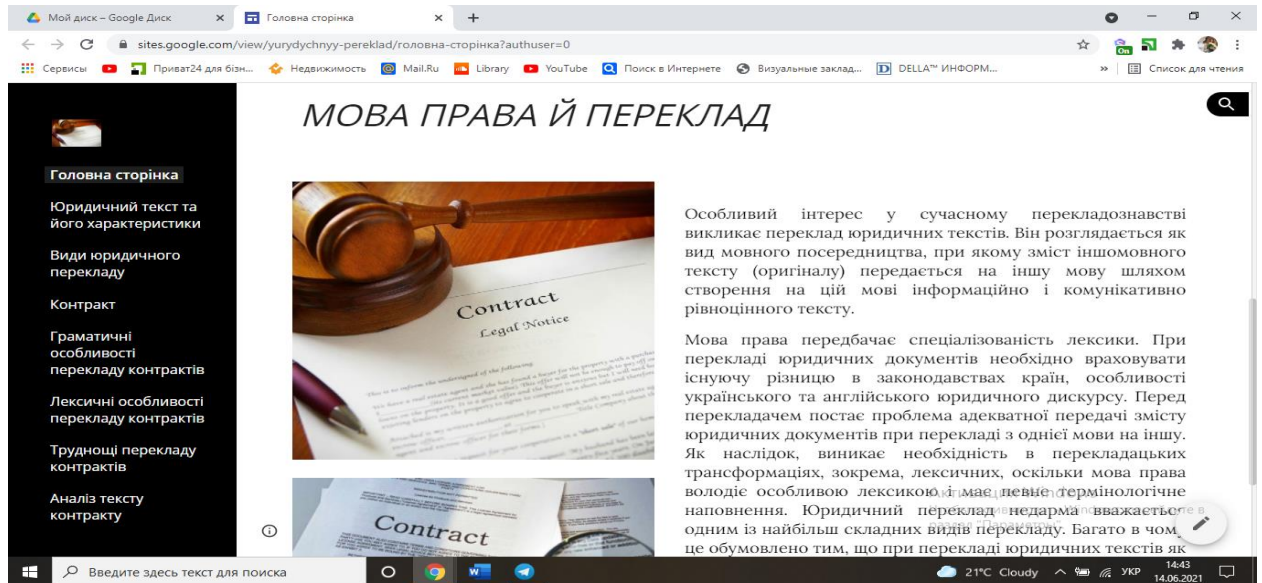
Другий етап розробки посібника. Основна мета другого етапу – визначити структуру та зміст ЕП. У зміст посібника ми включили найголовніші та найбільш розповсюджені питання, що виникають під час перекладу контрактів. Структуру нашого посібника представлено на рис. 3.1.

Рис. 3.1 Структура та зміст електронного посібника «Особливості перекладу юридичних текстів з англійської мови на українську»

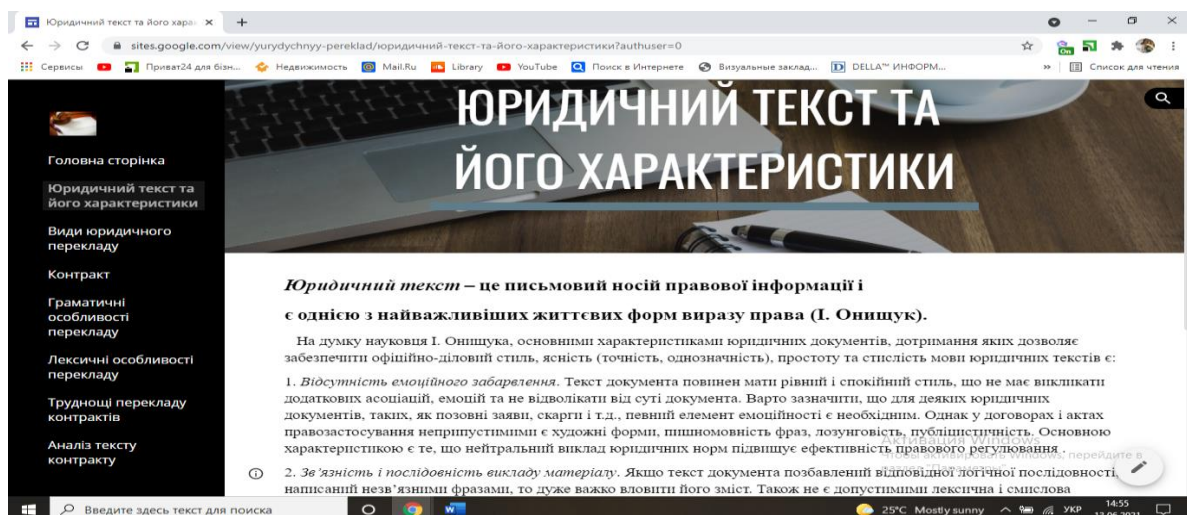
Третій етап розробки посібника. Далі розпочато роботу над інформаційним наповненням посібника. З цією метою здійснено розміщення інформації за вкладеннями всіх рівнів визначеної структури. Так, наприклад, у вкладенні «Головна сторінка» користувач може ознайомитися з актуальністю створення нашого посібника. Див. рис. 3.2.

Рис. 3.2 Вкладення «Головна сторінка»

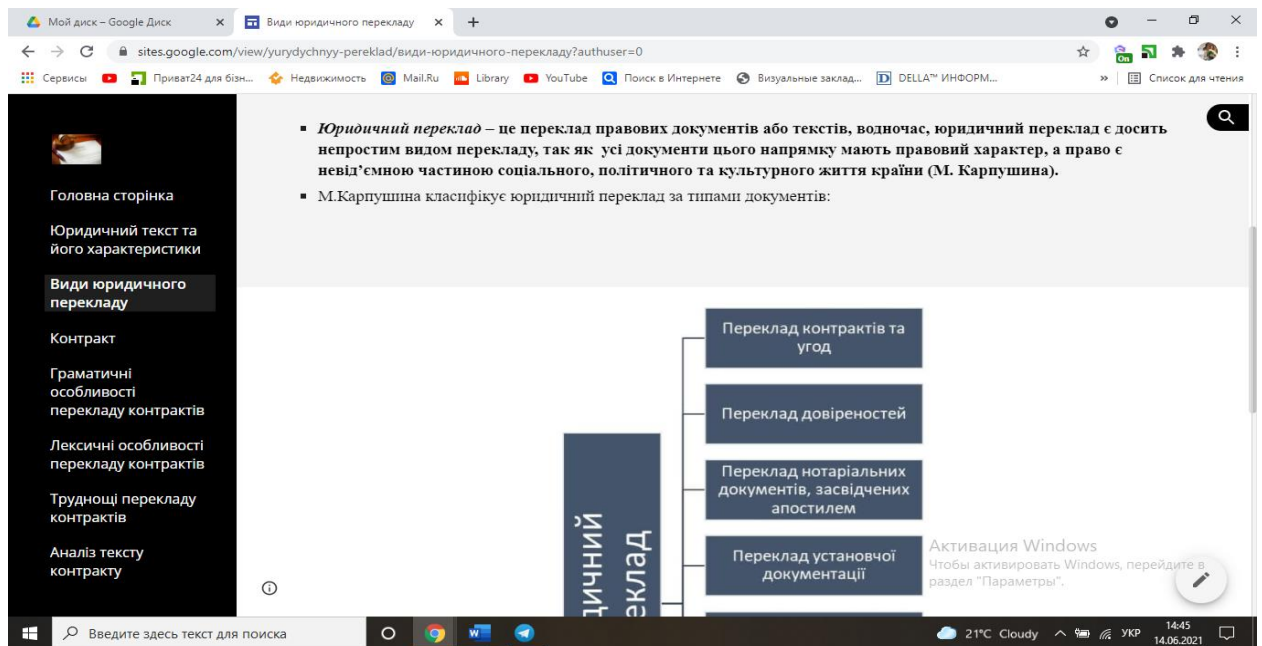
У вкладенні «Юридичний текст та його характеристики» міститься визначення поняття «юридичний текст», його основні характеристики та їх детальний опис, а також список джерел та додаткової літератури для більш глобального вивчення цього питання.

Рис. 3.3 Вкладення № 2 «Юридичний текст та його характеристики»

У вкладенні «Види юридичного перекладу» міститься визначення поняття «юридичний переклад», переліковані основні його види за класифікацією Н.М. Карпушиної та додано перелік джерел та рекомендованої літератури.

Рис. 3.4 Вкладення №3 «Види юридичного перекладу»

У вкладенні «Контракт» користувач має змогу ознайомитися із визначеннями тотожних понять «контракт» та «договір» та їхніми англійськими відповідниками «contract» та «agreement», а також більш детально дізнатися про особливості цього документу із джерел, що вказані у вкладенні.

Рис. 3.5 Вкладення №4 «Контракт»

У вкладеннях «Граматичні особливості перекладу» та «Лексичні особливості перекладу» міститься інформація про основні особливості юридичного тексту, яка представлена у вигляді таблиць. Також на кожному вкладенні є гіперпосилання на тестові завдання для самоперевірки засвоєного матеріалу та список рекомендованої літератури.

Рис. 3.6 Вкладення №5 «Граматичні особливості перекладу» та сторінка з тестовими завданнями за темою

Серед граматичних особливостей перекладу контрактів розглянемо такі:

Застосування модального дієслова <i>shall</i> ;	Є найбільш типовим способом вираження повинності для мови контрактів; в українському тексті контракту йому відповідає модальне дієслово « повинен » або смислове дієслово у формі теперішнього часу.
Застосування модального дієслова <i>to be to</i> ;	Є ще одним способом вираження повинності у аналізованих контрактах є застосування модального дієслова <i>to be to</i> , якому в українському перекладі контрактів відповідає модальне дієслово « повинен » або смислове дієслово « повинен, має » або смислове дієслово у формі теперішнього часу.
Форми <i>passive</i> ;	При перекладі також означають повинність або форми теперішнього часу;
Вживання модальних дієслів: <i>may, can, must, have to</i> ;	Які при перекладі мають такий переклад: have to, must – повинен (або інші слова, що виражають повинність); may, can – може .
Наявність у тексті складних прислівників – поєднання слів <i>where, here i there</i> з різними прийменниками;	Найбільш поширені з них: hereinafter – надалі, whereas – у той час як, thereof – цього, hereto – до цього .

Страница 1 из 1

Перевірте себе!

Граматичні особливості юридичних текстів

* Обязательно

Як перекладається "is obligated to" у наведеному нижче пункті контракту? The Buyer is obligated to pay and accept the Goods in the order and in the terms. Покупець ... прийняти та оплатити Товар в порядку та строки. *

1 балл

☐ має

☐ зобов'язується

☐ може

Рис. 3.7 Вкладення №6 «Лексичні особливості перекладу» та сторінка з тестовими завданнями за темою

The image displays two screenshots of a web application interface. The top screenshot shows a table titled "Розглянемо лексичні особливості перекладу контрактів:" (Let's consider the lexical peculiarities of contract translation:). The table lists four categories of peculiarities with their respective explanations and examples.

Категорія	Особливості
Ідентичність термінології	При перекладі усього контракту з англійської мови на українську або навпаки одне і те ж слово (термін) має перекладатися однаково. Не допускаються синонімічні форми, або контекстуальні заміни , тому що такі лексичні трансформації можуть спотворити зміст документу.
Переклад назв частин контрактів	Наприклад: три варіанти англійського перекладу частини контракту «Додаток» або «Доповнення»: - (Quantity of goods agreed in the relevant Addendum ... - Кількість Товару, узгоджена у Доповненні ...); - (Annex B - Price Schedule - Додаток В – Графік розрахунків); - (Appendix ____ to the present Contract - Додатка № ____ до Контракту).
Переклад іноземних виразів	Наприклад: Латинський вираз – inter alia (між іншим, в тому числі) та запозичення з французької мови force-majeure (форс-мажор).
Переклад чисел	В англійській мові тисячі слід виділяти комами , а десяткові дробі – крапками . В українській мові тисячі виділяються пробілами , десяткові дробі – комами . Наприклад: UAH 91'897'410.00 (Ukrainian Hryvnia)

The bottom screenshot shows a quiz page titled "Перевірте себе!" (Check yourself!). It contains two questions related to the lexical peculiarities of legal translation.

Лексичні особливості юридичного перекладу
* Обов'язательно

Чи допускаються синонімічні форми або контекстуальні заміни під час перекладу термінології у контракті? *

☐ Так, допускаються
☐ Так, у разі відсутності відповідника у мові перекладу
☐ Не допускаються

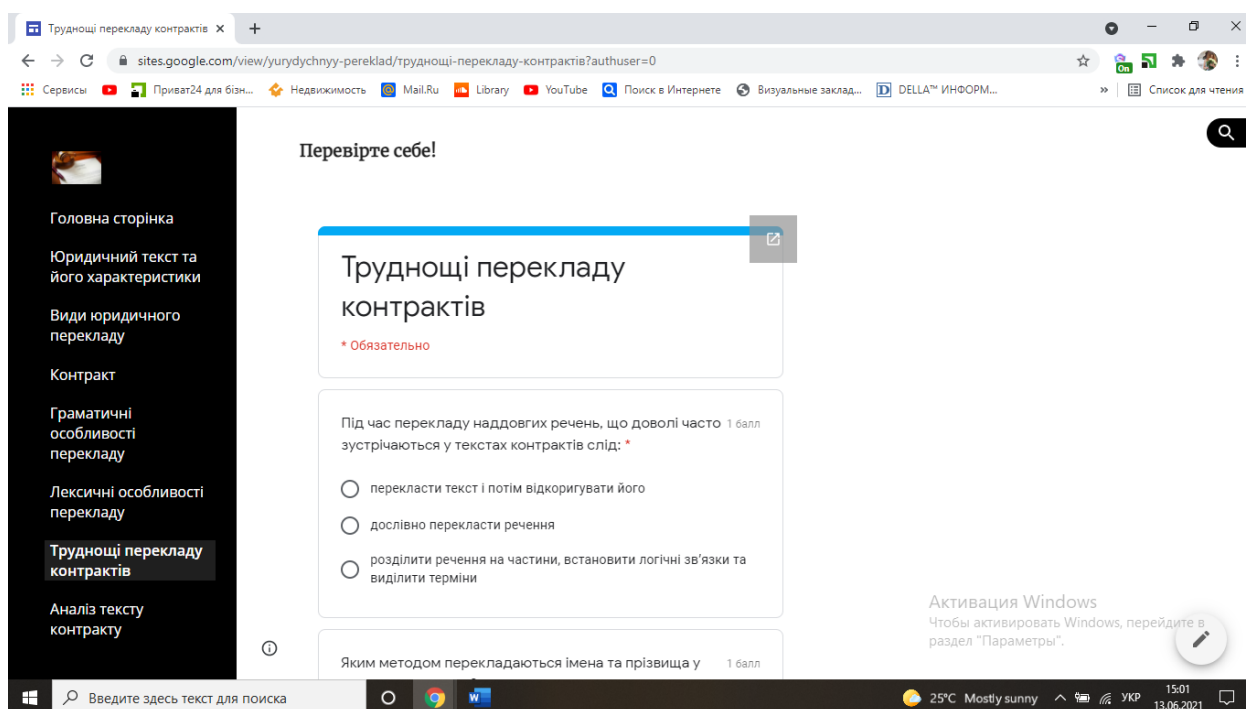
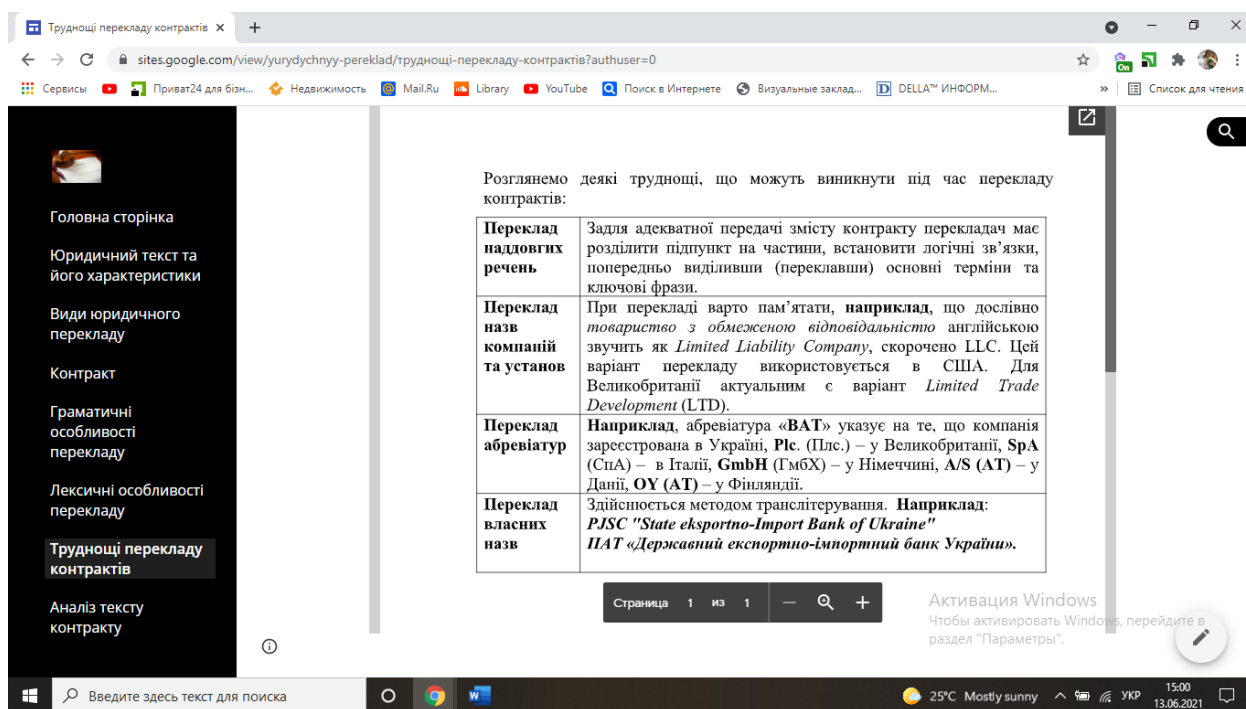
Оберіть правильне твердження: *

1 балл

У вкладенні «Труднощі перекладу контрактів» користувач може ознайомитися із найпоширенішими труднощами, що виникають у фахівця під час перекладу юридичного тексту, перейти за гіперпосиланням та виконати

завдання для самоперевірки, а також отримати список рекомендованої літератури для більш детального вивчення.

Рис. 3.8 Вкладення «Труднощі перекладу контрактів» та сторінка з тестовими завданнями за темою

В останньому вкладенні «Аналіз тексту контракту» містяться: методика перекладу тексту контракту з конкретними прикладами, які ми взяли із тексту реального зовнішньоекономічного контракту; таблиця із видами та прикладами основних перекладацьких трансформацій; практичне завдання для перевірки засвоєння методики перекладу та список необхідної для оволодіння методикою літератури.

Рис. 3.9 Вкладення «Аналіз тексту контракту»

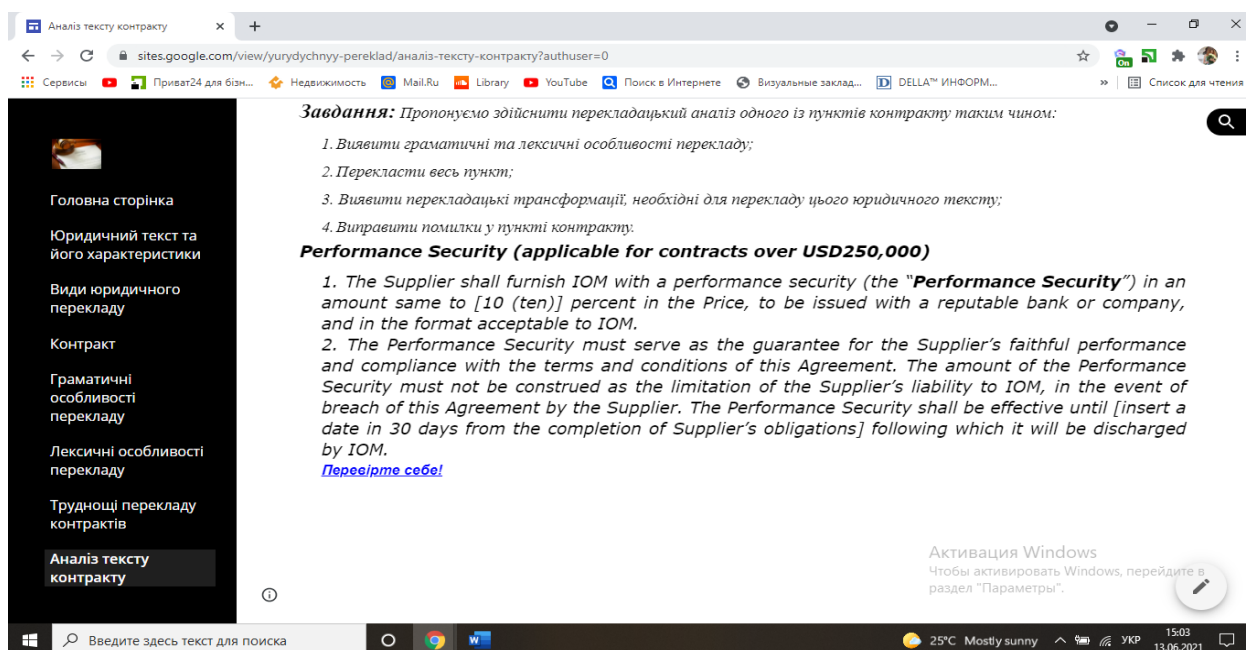
The screenshot displays a web application interface. The top navigation bar includes a search icon and a list of services: Сервіси, Приват24 для бізн..., Недвижимость, Mail.Ru, Library, YouTube, Поиск в Интернете, Визуальные заклад..., DELLA™ ИНФОРМ..., and a link to 'Список для чтения'. The main content area is titled 'АНАЛІЗ ТЕКСТУ КОНТРАКТУ' and features a sidebar menu with the following items: Головна сторінка, Юридичний текст та його характеристики, Види юридичного перекладу, Контракт, Граматичні особливості перекладу, Лексичні особливості перекладу, Труднощі перекладу контрактів, and 'Аналіз тексту контракту' (highlighted). The main content area contains a list of points:

- В основі лежить перекладацький аналіз двох вітчизняних науковців – І. Клименко та І. Зоренко. Для аналізу взято [зовнішньоекономічний контракт ТОВ «АТорістікс» \(Республіка Білорусь\)](#).
- Сутність запропонованої методики на основі зовнішньоекономічного контракту (див. Контракт), полягає у покроковому аналізі оригіналу контракту, а саме:
 - 1) прочитати текст контракту, визначити вид юридичного документу;
 - 2) знайти та проаналізувати в тексті лексичні особливості перекладу: (наявність термінів, юридичних реалій, економічних понять, звернути увагу на наявність власних назв та аббревіатур тощо);
 - 3) знайти та проаналізувати в тексті лексичні особливості перекладу;
 - 4) виконати безпосередньо переклад тексту, враховуючи усі проаналізовані особливості;
 - 5) вітчизнати та відрегулювати текст контракту.

Below the list, there is a table titled 'ВИКОРИСТАНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ'.

Транскрипція і транслітерація. Транскрипція є звуковою відповідністю оригіналу, а відповідно транслітерація – буквеною.	- contract – контракт; - default – дефолт; - companies – компанії; - transport – транспорт; - international – інтернаціональний.
Калькування – переклад слів та словосполучень зі збереженням структури оригіналу.	- international acts – міжнародні акти; - economic agreements – господарські договори; - registration number – реєстраційний номер.
Додавання слова – без такої трансформації неможливий адекватний переклад значної кількості юридичних термінів.	- consignor/consignee – вантажовідправник, вантажоодержувач; - vehicles – транспортні засоби.
Генералізація – лексична	- legislation act – закон.

The bottom of the page shows a Windows taskbar with the date 13.06.2021 and time 15:01.

Отже, ми створили електронний посібник з перекладознавства «Особливості перекладу юридичних текстів з англійської мови на українську» в 3 етапи. На першому етапі визначили технологічні принципи формування веб-ресурсу, на другому – здійснили відбір та структурування інформації, а на третьому – здійснили фізичне проектування даних.

ВИСНОВКИ

Отже, юридичний переклад є перекладом текстів, що належать до області права та використовуються для обміну юридичною інформацією між людьми, які спілкуються різними мовами. Оскільки право є науковою областю, яка пов'язана з соціально-політичними і культурними особливостями країни, юридичний переклад є досить складним завданням.

Відповідно до мети дослідження, у роботі було проаналізовано ряд завдань, а саме:

- охарактеризовано поняття юридичного тексту та висвітлено його основні характеристики; проаналізовано основні види юридичного перекладу та проблеми співвідношення правознавства та мовознавства у вивченні мовних питань у правовій сфері;

- визначено граматичні та лексичні особливості перекладу юридичних текстів, а саме контрактів, а також висвітлено основні труднощі в перекладі контрактів.

У роботі було проаналізовано, погляди на класифікацію юридичних текстів як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Незважаючи на різноманітність класифікацій перекладу юридичних текстів, все-таки перш за все варто орієнтуватися на класифікацію залежно від типу юридичних документів, адже кожен тип юридичного документу характеризується певними особливостями при перекладі. Також було простежено, що питання класифікації юридичних перекладів є особливо актуальним для агенцій та бюро перекладів, та для окремих перекладачів.

У роботі було проаналізовано особливості перекладу юридичних текстів, орієнтуючись на класифікацію за типами юридичних документів, а саме контрактів, адже одним з найбільш поширених і складних видів юридичного перекладу є переклад договорів, у тому числі контрактів.

Аналізуючи лексичні та граматичні особливості вибраних контрактів, було виділено ряд труднощів для перекладача, який може працювати з оригіналами контрактів.

Отже, юридичний переклад вважається одним із найбільш складних видів перекладу, це зумовлено тим, що під час перекладу юридичних текстів як з української мови на іноземну, так і навпаки звичайних навичок перекладача недостатньо, тому була запропонована покрокова методика перекладу контрактів, яка перш за все передбачає аналіз основних лексичних та граматичних особливостей юридичних текстів, задля досягнення адекватності перекладу такого виду документів.

Можемо зробити висновок, що перекладачеві перш за все під час роботи з документом потрібно враховувати той факт, що правова система будь-якої країни має свої джерела права, термінологічний апарат та соціально-економічні принципи і лексика в юридичному тексті є досить одноманітною за складом.

Перспектива результатів дослідження може визначатися можливістю використання у фаховій перекладознавчій підготовці спеціалістів за програмами навчальних закладів, у підготовці до семінарських занять, у написанні рефератів, курсових робіт з мовознавства та перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алимов В. В. Юридический перевод: Практический курс. Английский язык / В. В. Алимов. 3-е изд., стереотип. М. : КомКнига, 2005. 160 с.
2. Англо-український юридичний словник: Близько 75000 термінів / упоряд.: С. М. Андріанов та ін.; за ред. Л. І. Шевченко. К.: Арій, 2007. 552 с.
3. Артикуца Н. В. Мова права та її вивчення студентами юридичних спеціальностей у вищих навчальних закладах України. Культура народів Причорномор'я. 2004. Т. 2, №49. С. 155–157.
4. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади створення і розвитку сучасних засобів та технологій навчання / В. Ю. Биков // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002 : зб. наук. праць до 10-річчя АПН України / Академія педагогічних наук України. – Частина 2. – Х. : ОВС, 2002. – С. 182–199.
5. Биля-Сабадаш І. О. Мовностилістичні правила вираження змісту нормативних правових актів. Форум права, 2009. № 1. С. 35–42.
6. Вагапов А. С. Выбор адекватного лексико-фразеологического соответствия при переводе английских правоведческих текстов [Електронний ресурс] / А. С. Вагапов – Режим доступу: http://zhurnal.lib.ru/w/wagapow_a_s/my-art.shtml
7. Василенко В. А. Языковой статус юридического термина: специфика перевода / В. А. Василенко. Вестн. Самар. юрид. ин-та. 2013. №3 (11). С. 93–97.
8. Вебер В. П. Навчально-методичні вимоги до електронного підручника з інформатики. Нові технології навчання / В. П. Вебер. – К. : Міністерство освіти і науки України, 2005. – С. 38–39.
9. Власенко В.А. Язык права. Иркутск, 2007. 176 с.
10. Власенко С. В. Договорное право: практика профессионального перевода в языковой паре английский-русский. М. : Волтерс Клувер, 2006. 320 с.
11. Вороніна К. В. Основи перекладацького анотування та реферування текстів різних типів і жанрів: навчальний посібник. Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. 120 с.

12. Вороніна К.В. Ділова кореспонденція та її переклад: навчально-методичний посібник / К.В. Вороніна. – Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2014. – 96 с.
13. Гамзатов М. Г. Техніка і специфіка юридичного перекладу : зб. Статей. СПб., 2004.
14. Давыдова М. Л. Теоретические и методологические проблемы понятия и состава юридической техники: Дис. ... д-ра юрид. Наук: 12.00.01; Волгоградский гос. Ун-т / М. Л. Давыдова. – Волгоград, 2010. – 408 с.
15. Дорда С. В. Складності перекладу юридичної термінології. 2011. – URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/Nvvnu/filolog_mov/2011_6_2/R1/Dorda.pdf
16. Желясков В. Я. Труднощі й особливості перекладу текстів, що належать до галузі права. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2015, № 18. Том 2. С. 126 – 128.
17. Зайцева М. О. Специфіка українського перекладу в галузі професійної комунікації (на матеріалі англійського юридичного дискурсу). Одеса, 2015. С 245 – 250.
18. Зархіна С. Е. Мова права як предмет філософсько-логічного аналізу (історичний аспект): дис. На здобуття наук, ступеня канд. Юрид. Наук : 12.00.12. Нац. Юрид. Акад. України імені Ярослава Мудрого. – Х., 2005.
19. Исаков В.Б. Язык права. URL: <http://lexis-asu.narod.ru/other-works/index.htm>
20. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2005. – № 1-2. – С. 25–40.
21. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанровостилістичні проблеми. Вінниця: Нова Книга, 2004. 576 с.
22. Карпушина М. Теоретичні основи технології проблемного навчання студентів у закладах вищої освіти. Педагогічний дискурс. 2018. Вип. 24. С. 50-56. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/0peddysk_2018_24_9

23. Катаева. Ж. А. Юридический перевод: понятие, виды. Трудности перевода юридических текстов. – URL: <http://www.elib.grsu.by/katalog/167461-368975.pdf>
24. Клименко І. М., Зоренко І. С. Юридичний текст в аспекті перекладу. Філологічні студії, 2016. С. 81 – 90.
25. Коваленко А.Я. Загальний курс науково –технічного перекладу. К.: Фірма «Інкос», 2012. 317 с.
26. Красницька А. В. Правозастосовні помилки у текстах процесуальних актів кримінального судочинства. Судова апеляція. 2013. № 1. С. 28-33.
27. Криворучко А. И. К вопросу о классификации юридических текстов в переводческом аспекте. Пермь, 2015. С. 31 – 37.
28. Латишев Л.К. Переклад: теорія, практика і методика викладання. Л. К. Латишев, А.Л. Семенов. М. : Academia, 2003.
29. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види : монографія. Х. : ТОВ «ВИД-ВО ПРАВА ЛЮДИНИ», 2015. 280 с.
30. Онищук І. І. Термінологія нормативно-правового акта. Право і Безпека. 2010. № 5. С. 25-29. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2010_5_7
31. Пономарев Д. Е. Генезис и сущность юридической конструкции : Дис. Канд. Юрид. Наук : 12.00.01; Уральская государственная юридическая академия. Екатеринбург, 2005. 175 с.
32. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>
33. Синюта Л. Л. Мова як фактор правового поліцентризму. Наук. Вісн. Дніпропетр. Держ. Ун-ту внутр. Справ. 2012. №2. С. 126–131.
34. Стромило І. Технології та методологія розробки електронних посібників / І. Стромило // Нова педагогічна думка. – 2013. - № 2. – С. 182-185. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npd_2013_2_47.pdf
35. Ткачук А.Ф. Законодавча техніка : [практичний посібник] / А.Ф. Ткачук за участю А. Шуліми. – К. : [ін-т. Громад. Суп-ва], 2002. 80 с.

36. Туранін В. Ю. Феномен юридичної мови: концептуалізація проблеми. Вісн. Харк. Нац. Ун-ту внутр. Справ. 2013. №2 (61). С. 73–79.
37. Хазова О. Искусство юридического письма. М. : Издательство Юрайт, 2011. 181 с.
38. Хижняк С. П. Юридические терминосистемы как особые фрагменты языковой картины мира. Совр. Лингвист. И метод.-дидакт. Исслед. 2013. №2. С. 15–27.
39. Чепурна О. В. Особливості методичної роботи над англomовними юридичними текстами у процесі перекладу. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Сер.: Філологічні науки. 2013. № 2. С.321-325. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduepf_2013_2_46
40. Чернікова Л.Ф. Переклад як вид мовленнєвої діяльності. Особливості юридичного перекладу. – URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92903/41-Chernikova.pdf?sequence=1>
41. Черноватий Л. М., Вороніна К. В., Кальниченко О. А., Каминін І. М. Переклад англomовних науково-технічних текстів: енергія, природні ресурси, транспорт: навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2017. 264 с.
42. Швачко С. О. Поверхнева та глибинна структури юридичних текстів / С О. Швачко, І. К. Кобякова. Право та лінгвістика – 2004.
43. Шумило І., Сніца Т. Особливості перекладу юридичних текстів. Філологічний дискурс, випуск 4, Хмельницький, 2016.
44. Шутов О. М., Шутова І. Д. Методичні рекомендації до теми «Контракти та угоди» навчальної практики з дисципліни «Іноземна ділова мова (англійська)» (для спеціальності «Організація виробництва»). К.: МАУП, 2006. 30 с.
45. Anesa, P. (2012). Jury trials and the popularization of legal language: A discourse analytical approach. Bern: Peter Lang.
46. Bocquet C. La traduction juridique: fodement et methode. – Bruxelles: De Boeck. Brand, Oliver coll. Traducto, 2008. – 122 p.
47. Baker J.H., An Introduction to English Legal History. London, 2002.

48. G mar, Jean-Claude. «La traduction juridique : art ou technique d’interprétation? ». In: Meta, Translators’ Journal, vol. 33, no. 2. Montréal: Les Presses de l’Université de Montréal, 2008, p. 304-318.
49. G mar Jean-Claude. “Jurilinguistics” and Its Sources: The Juridical Text, Languages and Cultures. – URL: <https://www.cairn-int.info/publications-de-Jean-Claude-G%C3%A9mar--29320>.
50. Gotti Maurizio THE TRANSLATION OF LEGAL TEXTS: INTERLINGUISTIC AND INTRALINGUISTIC PERSPECTIVES. – URL: https://www.esptodayjournal.org/pdf/current_issue/3.6.2016/MAURIZIO-GOTTI-full-text.pdf
51. Hutton Ch. Language, Meaning and the Law. Edinburgh University Press, 2009. 244 p.
52. Monjean-Decaudi S. Approche juridique de la traduction de droit [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.tradonline.fr/blog/wp-content/uploads/2010/01/sylvie-monjean-decaudin-traduction-juridique-2010.pdf>
53. Politis M., Canellopoulou-Botti M. Le sort des référents pragmatologiques dans le texte d’arrivée en traduction juridique [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.tradulex.com/Actes2000/Politis.pdf>

Список контрактів

1. Контракт 1. – URL: https://drive.google.com/file/d/1kve8jGl2Nc07Wyvxj1krHR_rLdMYwASk/view?usp=sharing
2. Контракт 2. – URL: https://drive.google.com/file/d/19Vb3VFJDpWKJv_Y8kvX5XXVyPGXHpZlv/view?usp=sharing
3. Контракт 3. – URL: https://drive.google.com/file/d/1_4bLmZpYmKvMt7y8sJXOCZz0VsjoyewlI/view?usp=sharing

4. Контракт 4. – URL:

<https://drive.google.com/file/d/1eQbgWaqUz6eT6seCbsO4wqD8OgGRsbVh/view?usp=sharing>

5. Контракт 5. – URL:

<https://drive.google.com/file/d/1o0LHrGf7baevtlHZrr4axx8PFqA6BzWP/view?usp=sharing>

6. Контракт 6. – URL:

https://drive.google.com/file/d/1xRGaEa71EWrsdA6Bc9z_3Qdb6brPs4wy/view?usp=sharing

7. Контракт 7. – URL:

https://drive.google.com/file/d/1hqbo7jNPGz_nOSGFCjqDskejKMymTODQ/view?usp=sharing

8. Контракт 8. – URL:

https://drive.google.com/file/d/1tBtLy_TIYZVvNw7fqcX_9wfoKNV6QZgZ/view?usp=sharing

9. Контракт 9. – URL:

<https://drive.google.com/file/d/1c0dSCpztparlwl57Z6x29qJM14KO97w0/view?usp=sharing>

10. Контракт 10. – URL: <https://drive.google.com/file/d/15PrihvjGJXbIDec3pX-rd7ohZMQByGMP/view?usp=sharing>

11. Контракт 11. – URL:

https://drive.google.com/file/d/1OJOmBf_ab1dsVrPOrmyZL1EGC5CPoVBP/view?usp=sharing